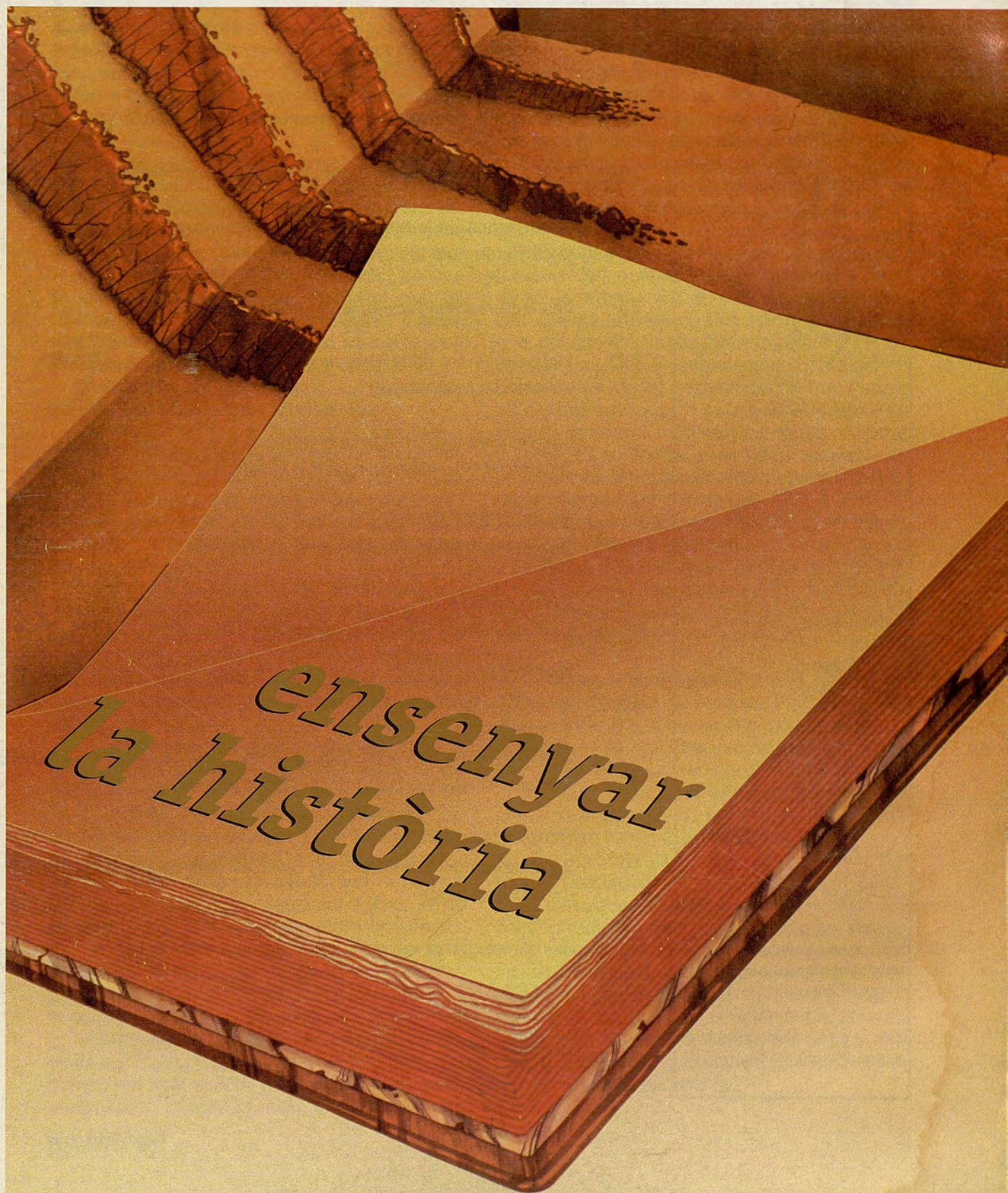

Revista d'ensenyament de les Illes

PISSARRA

NÚM. 88 DESEMBRE 97/GENER 98

PISSARRA

Revista periòdica
d'informació de
l'ensenyament de les
Illes Balears.
Preu 350 pts.

EDITA: **STEI**

Sindicat de Treballadors de
l'Ensenyament de les Illes.
Carrer de la Vinyassa, 14
07005 Palma
Tf.(971) 46 08 88
Fax.(971) 77 12 00
E-mail: Stei@hotmail.com

CONSELL DE DIRECCIÓ

IREDACCIÓ:

Biel Caldentey
Bartomeu Mascaró
Vicenç Garcia
Onofre Martí
Tomàs Martínez
Neus Santaner
Sebastià Serra
Assumpció Granero
Joana Torres

COORDINACIÓ:

Joan M. Mas

COL·LABORADORS:

A. Alzina, C. Calviño,
M. Canyelles, J. Casals,
J. M. Figueres, I. Gamero,
M. Morro, E. Prats,
J. Sampol, G. Simonet

PORTADA:

Adaptació de l'obra
de M. Boix, cartell del
II Congrés de l'STE-PV

MAQUETACIÓ I

COMPOSICIÓ

Amat Gallego
Josepa Ferrà

IMPRESSIÓ:

Escola de Formació en
Mitjans Didàctics

PUBLICITAT:

Vinyassa, 14 Palma.
Tf: 460888

Els articles publicats
en aquesta revista
expressen únicament
l'opinió dels seus autors

Dip. Legal: PM 533/79
ISSN:1133-052X

Índex

- 3 EDITORIAL
- MONOGRÀFIC: ENSENYAR LA HISTÒRIA
- 4 La història com a ideologia: entorn dels intents d'imposar una visió unitària del passat.
- 8 Didàctica de les Ciències Socials.
- 12 Ensenyar la nostra història, necessitat i obligació.
- 14 Fitxes del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera.
- 18 La didàctica de la història a l'educació infantil i primària al currículum de les illes Balears.
- 23 Les lectures històriques a l'educació primària.
- 24 L'ensenyament de la història a primària i primer cicle d'ESO: entre la indefinició i l'oblid.
- 28 Les visites a llocs d'interès històric: Una eina didàctica per a l'ensenyament - aprenentatge de la història a l'educació primària.
- TRANSFERÈNCIES
- 31 Document Transferències.
- ENTREVISTA
- 36 Carlos Fuentes: Educador sindicalista Guatemalenc.
- PRESENTACIÓ DEL CD ROM «20 anys de PISSARRA».
- 43 Jaume Carbonell: «La importància de les revistes d'ensenyament».
- JORNADES I PONÈNCIES SOBRE LES TRANSFERÈNCIES
- 45 Manuel de Puelles: «Les transferències educatives».
- COOPERACIÓ
- 54 Seminari didàctic a Hondures: Didàctica dels Recursos en el Currículum Escolar.
- 56 La meua experiència com a cooperant a Hondures.
- 60 TRASPÀS
- 62 LLIBRES

El projecte d'ensenyament unitarista de les humanitats

Ensenyar la història

Dia 16 de desembre el Congrés de Diputats obligava la ministra Aguirre a retirar el seu projecte de Decret que, amb l'excusa de millorar l'ensenyament de les humanitats, pretenia intervenir i controlar la lectura que es fes a les aules de la història o de la literatura, imposant-hi la seva visió unitarista i des del centre.

Tot i aquesta derrota, la ministra ha advertit que pensa continuar dins la mateixa línia. Sembla demanar massa que reconegui els greus defectes del seu projecte, la ruptura del consens que ha envoltat la seva gestació i el rebuig que ha provocat dins els àmbits culturals i polítics de les nacions perifèriques de l'Estat, per tal com amenaça de recuperar una forma d'ensenyar aquestes matèries que no es correspon amb la configuració d'un Estat plurinacional.

Quatre són, al nostre parer, els arguments per rebutjar aquest tipus d'iniciatives:

- Representen tornar a èpoques passades, trencant la tendència existent des de fa anys de fer un ensenyament de la geografia i de la història més apropats a la nostra realitat nacional i cultural, que han fet de les Balears el principal referent a partir del qual estudiar la nostra realitat present i passada.

Es torna a una concepció unitarista i uniformitzadora de l'Estat, pròpia d'èpoques de mala memòria per a tots els demòcrates. De fet entre els objectius comuns que recollia el projecte es parla literalment de «comprender y valorar el carácter unitario de la trayectoria histórica de España».

- Si s'entén que les quatre cultures de l'Estat són patrimoni comú de tots i s'han de tractar de forma igualitària no s'explica la prolixa presència de continguts de literatura castellana al costat de l'aparició esporàdica i parcial de les altres literatures de l'Estat. De fet aquest Decret demostrava la seva concepció que hi ha una literatura important, la castellana, i unes altres de segona que només són tingudes en compte de forma subsidiària i folklòrica. És important, per a una educació en el respecte de la diversitat, que els alumnes de tot l'Estat coneguin les principals aportacions de les quatre literatures.

- Comporten una invasió de les competències de les CCAA ja que, segons la LOGSE, l'Estat només pot fixar el 55% del currículum de cada assignatura, deixant la resta a les comunitats

amb llengua pròpia. El decret de la ministra Aguirre multiplicava per set els 26 temes a estudiar de forma obligatòria, amb la qual cosa eliminava de fet la possibilitat de les comunitats autònomes de fixar-ne la resta, ja que esdevenia materialment inviable impartir altres continguts al marge de la llarguíssima relació estatal. Per la seva banda, els nostres governants autonòmics semblaven acceptar aquesta invasió competencial per part dels dirigents estatals del seu propi partit, malgrat que buidava de contingut la nostra autonomia curricular.

- Finalment representen una invasió de l'autonomia dels centres i del professorat a l'hora de fer el tercer nivell de concreció del currículum que es preveia en una reforma educativa que, pel que es veu, de cada vegada més esdevé paper mullat pels actuals governants del PP. Enfront d'un model descentralitzat que donava als centres educatius la possibilitat d'adaptar les ensenyances a les diferents realitats on estan ubicats, es vol tornar a un model dirigista que desconfia de la professionalitat del docents i que pretén lligar-ho tot des de dalt.

A més a més, la importància que es vol donar als continguts conceptuals i concretament a l'acumulació de dades i de fets més que no pas a la comprensió global dels processos històrics, delaten una concepció de l'ensenyament que ja havíem donat per superada.

Ensenyar la història, aquest és el tema central d'aquest número de PISSARRA. I ho és per dos motius principals: primer, perquè així ens ho han demanat diferents mestres i professors de secundària que treballen aquesta àrea; i, segon, perquè la ministre Aguirre, amb la presentació del projecte de reforma de l'ensenyament de les humanitats, ha obert el debat sobre el tema i ha provocat el rebuig entre diferents sectors de l'ensenyament, de la política i la cultura.

El gran interès pel tema ha fet que hagin arribat a la redacció més originals (articles, propostes i experiències didàctiques) dels que podíem incloure en aquest número; per això, els presentarem en dues parts. En aquesta primera entrega hi van aquells articles més directament relacionats amb la didàctica de la història a primària i primer cicle d'ESO. Els de secundària (i altres) els inclourem en el proper número. □

La història com a ideologia: entorn dels intents d'imposar una visió unitària del passat

Mateu Morro i Marcé

Si Raimon va a Madrid, a un concert que se suposa que és per la pau, canta en la seva llengua i una part del públic el xiula, cal ad-

metre, més enllà de l'anècdota, que estam davant un símptoma preocupant. Qualque cosa ha fallat en la transició política, quan no s'ha estat capaç

d'introduir entre la població uns mínims elements de tolerància, ja no parlem de simpatia, cap a les diferents realitats nacionals. Per saber per on

Interior de la cova de cala Morell

s'ha perdut basta escoltar les cadenes més importants de la ràdio o llegir la premsa espanyola, les columnes dels comentaris més prestigiosos, per exemple, i veure com s'atia l'hostilitat contra els catalans, gallecs i bascos, i es cultiva el patriotisme -que ells voldrien fer passar per cosmopolitisme-

Aquest bull del volcà de la xenofòbia, però, no treu la son als intel·lectuals i polítics espanyols. Sabem massa cert que, en la distribució de papers que ells han fet, els nacionalismes localistes són "els altres". Per això el que els preocupa és que s'asseguri l'ensenyament de la història "comuna", que evidentment és la seva. No conceben Espanya si no és com una realitat cohesionada entorn d'una llengua i uns referents històricoculturals castellans. Per això cada passa que es fa cap a la recuperació cultural de les altres nacionalitats és viscuda com una veritable desmembració dolorosa del cos patri. Vet aquí les arrels de l'angoixa de bona part de la intel·lectualitat espanyola d'aquest final de segle.

Hom té la sensació que un cop superada la treva determinada per la necessitat de donar forma al nou estat democràtic, i superats els complexos d'haver emprat un bagatge ideològic espanyolista molt desprestigiad pel franquisme, vivim un moment de peculiar crispació dels sentiments nacionalistes espanyols. Sense dubte la causa és la sospita que els processos autonòmics, encara que han servit per integrar les reivindicacions nacionalitàries dins un marc constitucional, poden dur a un reforçament de les identitats dels països no castellans, a una pèrdua relativa de posicions del castellà en aquestes comunitats, i a una certa dissipació de la idea -en la qual ells creuen fermament- que Espanya és una realitat unitària intemporal, predeterminada per les forces superiors a les dels homes,

fora de la història i fora dels processos democràtics. En aquest sentit cal constatar:

a) Que l'espanyolisme es posiciona en relació als països no castellans de l'estat espanyol, segueix prenent un caràcter intolerant, tot i que en al-

tres aspectes ha evolucionat en positiu (menor pes del militarisme, assumptió formal del fet democràtic, europeisme, etc.).

b) Que aquesta actitud està per damunt classes socials, partits i ideologies. Els esdeveniments dels segles XIX i XX, tot i el trencament de 1936, han dut a crear una compacta ideologia nacional espanyola.

c) Aquesta ideologia manté una negació visceral de la possibilitat d'una Catalunya nacionalitzada (també d'un País Basc, d'una Galícia, d'un País Valencià o d'unes Illes Balears), que es veu com el pitjor enemic possible de l'Espanya ideal. En aquest aspecte, el nacionalisme espanyol presenta punts de contacte amb al-

tres nacionalismes, propis d'ètnies o cultures hegemòniques durant molt de temps dins el seu estat, enfrontats a una o a unes minories nacionals fortes (els serbis front als musulmans bosnians, els turcs front als kurds, etc.).

Vivim un moment de peculiar crispació dels sentiments nacionalistes espanyols

d) Ahora aquest pensament excloent generalitzat -amb escasses excepcions individuals- troba el seu millor ambient en el desconeixement de l'altre. Els territoris de parla castellana destaquen per la seva ignorància i aversió cap als fets culturals no castellans inclosos dins l'estat espanyol, front als quals sols s'adopta una posició paternalista si es mantenen dins el terreny del folklorisme o de la peculiaritat etnogràfica.

e) Si es fa un balanç de les dues darreres dècades es constata que, malgrat la creació de les autonomies, el nacionalisme espanyol -que mai ha perdut el control de la transició política- ha reeixit a recrear un estat nacional, "comú" en teoria però que a la pràctica sols

La Seu. Foto: Ed. EDEBÉ

s'identifica amb la llengua i la cultura castellana. En lloc d'un estat plurinacional s'ha erigit un estat nacional que conviu - en un estat de tensió permanent- amb les comunitats autònomes.

És en aquest context genèric on podem inscriure el de-

cionalització. Des del punt de mira de l'esforç del conservadurisme espanyol per a imposar una història unitària és un text important, però defensiu, perquè no lliga amb les necessitats d'una consciència espanyola amb més capacitat de generar consens.

Partint de la realitat de les Illes Balears ens aproparem al coneixement dels contextos més generals, i a l'inrevés, aquest coneixement ens permetrà interpretar millor la nostra realitat

bat sobre el "Plan de Mejora de la Enseñanza de Humanidades" de la ministra Esperanza Aguirre. En primer lloc, cal dir que la campanya per a la introducció d'uns continguts educatius unitaris ja s'havia intensificat molt els darrers mesos, en particular a partir de les campanyes contra l'ensenyament en català, basc i gallec. Mitjans de comunicació com "El País" -molt proper al PSOE- han atacat un cop i un altre els continguts educatius "localistes i particularistes" dels sistemes educatius de Catalunya, Galícia i el País Basc. És curiós que aquests mitjans que duen mesos inflant les xeremies de la intolerància, en la línia habitual del periodisme groc, ara -hipòcritament- es fan els indignats i volen ésser capdavanters en la denúncia del text de la ministra Aguirre.

El document en qüestió no ens expressa res que no sapiguem d'antic: que el PP incorpora encara molts d'elements de reaccionarisme i que el seu espanyolisme és menys "subtil" que el del PSOE, vaja: més directes i menys inhibits. I també, per això mateix, menys eficaç. L'Espanya d'Aguirre s'assembla massa a l'Espanya de Franco per a poder fer unes funcions efectives de desna-

És tan transparent la intenció unitarista del Pla de Millora de l'Ensenyament de les Humanitats, que enganyarà poca gent. Tot el que es pugui dir sobre aquest Pla difícilment afegirà res de nou (confusió intencionada d'Espanya amb Castella, ignorància de la realitat plurinacional de l'estat, visió tradicionalista i reaccionària de la història, menyspreu cap a les Comunitats Autònomes a les quals ni s'ha consultat). Per això ens convindria capgirar en positiu del debat. Es podrien considerar algunes línies de treball:

a) Apropar-nos d'una manera com més objectiva possible a la història i a les humanitats, perquè els alumnes són persones amb capacitat crítica per ells mateixos, i en conseqüència rebutjar esquematismes doctrinaris de tot tipus, que volen encorsetar la pluralitat intrínseca continguda en els fets en esquemes preconcebuts. Més que la introducció de certes apriorístiques el que cal és facilitar un procés d'aprenentatge, mitjançant el qual l'alumne arribi a apropar-se al passat històric i a construir-se la seva pròpia interpretació.

b) Fer de la història un ensenyament viu i actiu, lligat a la realitat de l'alumne. En el qual més que "el paper relevante que desempeñaron las grandes personalidades históricas" -com diu el paper d'Aguirre- hi emergeixi la importància de l'esforç col·lectiu d'innombrables persones, sovint anònimes.

c) Vincular permanentment l'esglau local amb els esglauos de més abast. És tan necessari conèixer el procés de les cultures prehistòriques europees i mediterrànies, i les seves relacions amb les civilitzacions més avançades, com les realitats del món ta-

Banyos àrabs. Foto: Ed. EDEBÉ

Didàctica de les ciències socials

Pere Alzina Seguí *

Introducció

L'ensenyament de les ciències socials és una tasca força complexa. Les ciències socials estan farcides de conceptes abstractes amplis i de difícil concreció. La contextualització dels conceptes generals a l'entorn proper i la generalització de regles i lleis als entorns més llunyans és un repte per l'ensenyant. Per altra banda, la manipulació, a nivell cognitiu, del concepte de temps històric complica l'estudi. Les ciències

socials han de potenciar, per tant, el raonament abstracte, el pensament social i el pensament crític de l'alumnat. Tot un repte per la didàctica. És difícil precisar com cal treballar per aconseguir els anteriors objectius; el que sabem, si analitzam la pròpia experiència, és que l'explicació dels fets històrics seguint l'ordre cronològic o relatant els grans esdeveniments o l'estudi de la geografia de tipus descriptiu no potencien les habilitats de pensament.

del països del món, les grans cordilleres, els accidents geogràfics, les etapes històriques o els principals esdeveniments que han marcat el devenir de les civilitzacions. Tots aquests continguts són mitjans, no són finalitats.

La finalitat darrera de les ciències socials, des del meu punt de vista, és **COMPRENDRE PER CANVIAR, COMPRENDRE PER MILLORAR LA NOSTRA REALITAT**. Per assolir aquesta finalitat necessitam manejar un conjunt important de dades, necessitam comprendre el passat, analitzar el present i fer projeccions de futur. El que ens cal és **IMAGINACIÓ** per buscar alternatives als problemes que ara ens afecten. El que ens cal és millorar l'equilibri natural, aconseguir una vida digne, repartir la riquesa, evitar el racisme i la xenofòbia...Necessitam unes ciències socials interpretatives, amb capacitat d'oferir alternatives als problemes actuals. Les ciències socials descriptives no ens ajuden a interpretar i a trobar línies d'actuació compromeses per intentar solucionar els conflictes de la societat actual, tot i que les

Necessitam unes ciències socials interpretatives, amb capacitat d'oferir alternatives als problemes actuals

socials treballen amb imatges mentals (construccions personals a partir d'explicacions, a partir de lectures, a partir de restes arqueològiques...) que s'han d'organitzar, classificar, ordenar...però per damunt de tot, demanen una comprensió dels fenòmens estudiats, adequadament relacionats i analitzats (buscant causes i conseqüències).

Comprendre per canviar

Quin és l'objectiu fonamental de les ciències socials? Quina és la intenció final? Què volem aconseguir?

Respondre aquestes preguntes no és una tasca fàcil. En tot cas podem dir que l'objectiu final de les ciències socials no és saber geografia i història. No és conèixer les capitals

dades (la descripció del fets i dels llocs) són un punt de partida per a la interpretació i per l'acció.

Fomentar el pensament social i el pensament crític

La didàctica de les ciències socials ha de fomentar la superació de reptes intel·lectuals i la resolució de problemàtiques complexes. Cal ensenyar a interpretar, a analitzar, a elaborar i construir informació per respondre una pregunta, una qüestió important, un problema, un conflicte...

La didàctica de les ciències socials ha de capacitar als alumnes a adquirir nova informació i noves habilitats en diferents àmbits del coneixement. La didàctica de les ciències socials ha de permetre aplicar el que s'ha après en la resolució de nous problemes i també ens ha de permetre treballar les tècniques per a comunicar els resultats de la nostra investigació a altres persones i col·lectius.

La comunicació dels resultats de les petites investigacions és una estratègia didàctica força motivadora. L'alumnat comprèn que el seu treball serà llegit i comentat per altres persones, comprèn que pot aportar quelcom a la societat, comprèn que el treball escolar és un treball social en el sentit més ampli de la paraula.

Cal fomentar el pensament crític, entès com una eina imaginativa i creativa que ens permet resoldre problemes. Una persona assoleix el pensament crític quan és capaç de PENSAR, SENTIR I ACTUAR en societat.

Les ciències socials han de fer emergir el pensament social quotidià, el que es diu i el que es dona per segur, i contrastar

aquest punt de vista amb el pensament científic capaç d'analitzar, interpretar i suggerir línies d'acció. L'estudi de la geografia i de la història ha de partir de les realitats viscudes, dels problemes del present, dels fets concrets i avançar vers la comprensió i interpretació geogràfica i històrica, projectant línies d'actuació.

Taula de Torralba d'en Salord. Foto: Ed. EDEBÉ

Una proposta didàctica alternativa

Tot discurs teòric ha de tenir uns referents pràctics, unes exemplificacions que ens permetin imaginar i concretar la teoria en acció pedagògica. Moltes són les propostes que han sorgit des d'aquests plantejaments crítics; la diversitat de formes de fer i d'actuar són, des d'una postura eclèctica, una bona solució per plantejar l'ensenyament i l'aprenentatge de la geografia i de la història.

Avui, tot i tenir en compte aquesta reflexió, optarem per presentar un plantejament didàctic concret, complex i alternatiu: la resolució de problemes o dilemes socials.

En primer lloc es presenta o sorgeix un problema, una pregunta difícil, una qüestió important...

En segon lloc s'investiga, es debat i es dialoga sobre el problema plantejat. Es suggereixen possibles actuacions, possibles sortides i alternatives.

En tercer lloc s'analitza el problema i s'enmarca dins les coordenades geogràfiques i històriques, tot i que podem treballar des d'altres àrees científiques a partir d'un plantejament interdisciplinari. El problema pot ser comparat amb altres situacions, pot ser analitzat des del punt de vista d'altres civilitzacions i pot ser valorat des d'una perspectiva històrica.

En quart lloc cal buscar alternatives al problema plantejat. Tota la classe pensa, en petits grups cooperatius, les possibles vies de solució. Tota la classe valora les diferents solucions aportades i, finalment, opta per una determinada línia de treball.

Finalment cal analitzar la incidència que tindrà la nostra acció i projectar tot el que s'ha après a la vida quotidiana. De l'anàlisi d'algun problema es pot deduir la necessitat d'alguna acció concreta. La actuació esdevindria l'eina clau de l'aprenentatge, tot i que cal dir que no sempre és possible la actuació directa sobre un problema.

Vegem un exemple concret. En una classe de primer cicle d'ESO es planteja una interessant discussió. Alguns alumnes es queixen de les restriccions que els seus pares imposen a

l'hora de tornar a casa els dies de festa. Comenten que els pares els diuen que quan ells eren joves això no passava i que no s'atreuen a discutir amb els seus pares (els avis). Un grup d'al·lots diu que això no és veritat i que els seus pares prohibeixen allò que ells ja han fet de joves. Un altre grup opina el contrari. Decidim plantejar una petita recerca per intentar averiguar el que realment passava fa uns quaranta, cinquanta i cent anys enrera sobre les sortides en dies de festa. La qüestió queda plantejada de la següent manera:

Com es divertien els nostres pares i mares i els nostres avis i àvies?

Decidim entrevistar persones majors (pares, mares, avis i àvies), buscam documents que ens parlin sobre la vida quotidiana en diferents èpoques històriques. També analitzam com es diverteixen diferents civilitzacions en l'actualitat (tribus berebers, els bosquimans i els indis). Comprovam les importants diferències entre èpoques històriques i civilitzacions. Constatam que les formes de diversió són molt diferents i estan molt influïdes per aspectes culturals i religiosos.

Més enllà dels aspectes purament festius els alumnes es comencen a interessar per altres aspectes: la roba, la decoració, els objectes quotidians, els tipus de guarniments (pentinats, penjolls, pintures...) que es posen les persones per anar de festa en diferents èpoques històriques. Aquestes situacions es comparen amb l'actualitat (es parla de la "roba pastillera", dels conjunts de música més coneguts, dels "rituals" per divertir-se...). Es constata una important diversitat de formes de divertir-se dins

la mateixa classe. El professor intenta treballar la COMPRESIÓ de tots els fenòmens i de totes les formes de ser i d'actuar.

Finalment es torna a la qüestió inicial i, mitjançant el treball a partir de grups cooperatius, es redacten algunes primeres conclusions provisionals: "Abans no hi havia tanta lliber-

Es Foner, de L. Rosselló. Foto: Ed. EDEBÉ

tat com hi ha ara. És veritat que els nostres pares i avis no podien fer les mateixes coses que nosaltres feim avui en dia, tot i que en diferents civilitzacions i en diferents èpoques històriques les modes i els costums canvien radicalment."

Buscam possibles alternatives al problema plantejat. Analitzades les diferents alternatives (llibertat total, els pares sempre tenen raó, som responsables i podem fer el que volem, no volem limitacions de cap tipus...) arribam a una línia d'acció de consens: quan tin-

guem un problema d'aquest tipus parlarem, dialogarem i pactarem amb els pares. Vam constatar la necessitat de comprendre les postures de pares i de fills. Al llarg del temps analitzarem els conflictes que sorgien sobre aquesta qüestió i valorarem l'eficàcia de la nostra alternativa "dialogant" i "pactista".

Aquesta petita recerca ens va servir per treballar conceptes abstractes a partir de realitats concretes i properes, tot i que això no implica que no es puguin plantejar qüestions abstractes i molt llunyanes. La història va ajudar a resoldre, o com a mínim, va ajudar a comprendre millor una qüestió que es planteja cada cap de setmana a molts adolescents.

És així com entenc la formació de persones crítiques: persones capaces de pensar, sentir i actuar en el món actual. Quines conseqüències pot tenir aquesta experiència a nivell didàctic?

Pens, en aquest moment, que la didàctica ha de servir per ensenyar estratègies de pensament a l'alumnat, tot plantejant problemes complexos i reproduir, dins la classe, les passes principals del pensament abstracte. No ens serveix de res dir que

un alumne no pensa bé o dir-li simplement que ha de pensar. El problema és que molts d'ells no saben com fer-ho, molts alumnes no han tingut l'oportunitat d'aprendre a pensar i l'escola ha d'assumir aquest repte.

Un altre factor didàctic important és el treball en grups cooperatius. És una obvietat que entre tots tenim més idees que pensant tot sols. Per tant cal fomentar el treball cooperatiu com a eina per assolir el pensament crític.

...Però ens queden molts entrebancs a superar

Les actuals dinàmiques dels centres i de l'administració educativa no afavoreixen la recerca didàctica i la formació que aquests canvis exigeixen en els ensenyats. Hem de tenir en compte tot un conjunt de factors que poden returar el procés d'innovació:

-Els llibres de text, seqüenciats des de la lògica interna de la matèria, parlan d'un conjunt de fets i esdeveniments estereotipats. És difícil trobar documents sobre, per exemple, la vida quotidiana d'una comunitat.

-Hi ha molts pocs materials editats que es centrin en l'ensenyança de les estratègies de pensament. Ens manquen, per tant, models a seguir i exemplificacions que ens permetin millorar la nostra pràctica.

-La formació i la preparació dels docents, de forma continuada i al llarg de tota la vida, pot fer inviable un procés de generalització de la innovació. Aquest és un factor molt important; caldria una contínua formació, donats els canvis socials que es produeixen, els nous conflictes que es generen i la gran quantitat d'innovacions que sorgeixen en el camp científic i didàctic.

-Les realitats de les nostres aules ha canviat sobtadament; i, previsiblement, seguiran canviant. Així, és possible, que quan dominem una determinada situació conflictiva, aquesta hagi canviat i necessitem noves estratègies i nous plantejaments. Això suposa un repte continuat que exigeix una gran quantitat d'energia vital i de ganes de treballar. Podem dir que aquestes realitats exigeixen, per part del professorat, una gran dosi d'optimisme.

-L'organització del temps i de l'espai (especialment a secundària) no és la més adient per poder desenvolupar un cur-

riculum de les característiques descrites. Es necessiten agrupaments horaris més amplis i una nova concepció de l'explicació oral, per part del professor, a la classe.

-A tots els problemes assenyalats s'hi afegeix l'alumnat. En principi, tots els alumnes prefereixen la classe magistral a l'activa participació en la construcció del propi saber. Prefereixen fer un simple exercici d'omplir buits a fer una recerca. De totes maneres, l'alumnat, va adquirir noves habilitats quan descobreix el sentit de les propostes innovadores.

Per fer pensar una estona...

Quan observes, de forma progressiva, que la majoria d'al·lots i al·lotes van adquirint un sentit crític del que els envolta, quan constates que els alumnes més difícils "s'enrollen" en algunes activitats, quan descobreixes que molts són capaços de raonar sobre aspectes de la vida amb profunditat, i quan, un dia, algun alumne "despenjat" et planteja un conjunt de millores socials, sòlides i alternatives, penses que el treball, els maldecaps, les enrabiades i les hores d'estudi han valgut la pena. □

Menorca. Octubre 1997.

* Mestre i pedagog

Més de 10.000 residents ja han escollit

T viatges s.a. Tramuntana

Per qualitat:

- ...d'ofertes
- ...de serveis
- ...d'informació

Carrer 31 de desembre,12
Tel: 204600. Fax: 204450
Palma de Mallorca

Ensenyar la nostra història, necessitat i obligació

Josep M. Figueres *

Per a un francès d'edat, parlar d'abans i després de la guerra significa dir abans o després de 1919 o 1945, segons els anys. Pels catalans grans, la guerra és

encara la llosa del 1939. Pels joves és història de l'avi. Història personal i història col·lectiva. Aquesta referència al passat, a la història pròpia com a referent s'emmarcava en un

fet col·lectiu destacat. Sovint s'ha confós història només amb la guerra i d'ací que dins la mentalitat popular la història fos la vida dels reis i dels prínceps i dels fets que fugien de la nor-

Torre de s'Estalella. Foto: C. Calviño

malitat. Per exemple, una guerra o un terratrèmol o una fam o una epidèmia en serien els casos més evidents: La història ha afectat tant la vida de les persones que pren forma en el llenguatge com a línia divisòria.

Tanmateix en la història hi feim caber un conjunt de dades, fets, idees, esdeveniments, siguin o no excepcionals, que ens permeten entendre el món on som i també de conèixer un xic millor la nostra pròpia essència com a individus, com a poble, com a col·lectivitat. La mateixa història esdevé motiu de discussió. Quan dos pobles lluiten pel control d'un territori i un d'ells serà el triomfador imposa sovint la seva llei, el seu ordre, etc. I vol que el vençut l'imiti. Per aquesta raó, quan els turcs volen exterminar els trets diferencials dels kurds, volen exterminar prohibeixen tot el que es veu o s'escolta com els vestits típics i els cants, la parla, l'escriptura... En una societat urbana i més avançada tecnològicament hom no prohibirà les barretines o les cançons i les danses –de fet la brutalitat franquista arribarà fins aquests extrems, com les caselles albes dels clergues o la sardana en un primer temps-, però sí que incidirà fortament sobre els continguts ideològics i el que en seria el factor d'identitat. Hom prohibirà (substituirà) o modificarà (reescriurà) la història, aspectes intangibles però essencials en una organització com les lleis, per exemple. La història, s'ha escrit i amb raó, l'escriuen els guanyadors i no sempre aquesta coincideix amb la veritat.

La història és, doncs, element clau en aquesta dialèctica social de conflicte. D'altra banda, saber el passat és font d'obligada reflexió pel projecte de futur i implica creure en un projecte comú. Sense història difícilment poden bastir-se iniciatives d'ambició global. Si mirem, per exemple, manu-

als d'història de Catalunya adreçades als infants, el de Mn. J. Clapés (1908) o el de Damià Ricart (1935), per exemple, no hi detectem variacions notables, no hi ha hagut una renovació metodològica, formal, una millora de continguts. L'explicació és ben clara, una dictadura militar entremig, la del

necessària i labor obligada.

Sense informació, sense els mínims coneixements, difícilment podrem aspirar a tenir un paper propi, només la subordinació en tots els aspectes. Una informació històrica tanmateix dosificada, esquemàtica i mínima, la poden donar, tot i que ho fan ben escadusserament,

En la història hi feim caber un conjunt de dades, fets, idees, esdeveniments, que ens permeten entendre el món on som i també de conèixer un xic millor la nostra pròpia essència com a individus, com a poble, com a col·lectivitat

general Primo de Rivera la normal evolució historiogràfica. Avui, malgrat la dictadura de Franco, els vint anys passats amb Estatut d'Autonomia confirmen una etapa en la qual s'han pogut crear les bases sòlides per a una historiografia catalana en expansió, renovació i projecció. Fruits de la mateixa són les diverses obres de caire didàctic, les col·leccions de llibres d'història, les constants recerques d'aspectes concrets que ens són desconeguts o bé són reinterpretats a la llum de nova metodologia. Col·loquis i obres d'especialització que possibiliten l'aparició de bons treballs de síntesi i amb ambició pedagògica.

Fer conèixer, doncs, la història del seu país a les joves generacions no té massa problema en el que fa referència al suport material de to bibliogràfic, disposem de la legalitat que ho permet essent l'ensenyament una competència estatutària plena, i cal, només, que tècnics i polítics, professors i funcionaris prenguin consciència de la importància que té el coneixement de la pròpia història perquè cap ciutadà escolaritzat desconexi la història de la seva terra. Labor

els mitjans de comunicació de masses; la informació bàsica, la que ajuda la formació d'una personalitat, ha de venir de l'escola. I una escola que no ensenyi la història del seu marc extern difícilment podrà rebre aquest nom. Perquè del control de la història en deriva el control de la realitat, de la legalitat i un poble sense història ja no és poble, s'ha diluït en un magma. Fer conèixer ara la nostra història només depèn de nosaltres. □

* *Universitat Autònoma de Barcelona*

Fitxes del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera

Ernest Prats García

Actualment estan en procés d'elaboració, per encàrrec del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, una sèrie de fitxes didàctiques que tenen com a finalitat posar a l'abast de l'alumnat en general els conceptes bàsics relacionats amb el passat més llunyà de les Pitiüses i servir al mateix temps com a preparació per a una possible visita al Museu.

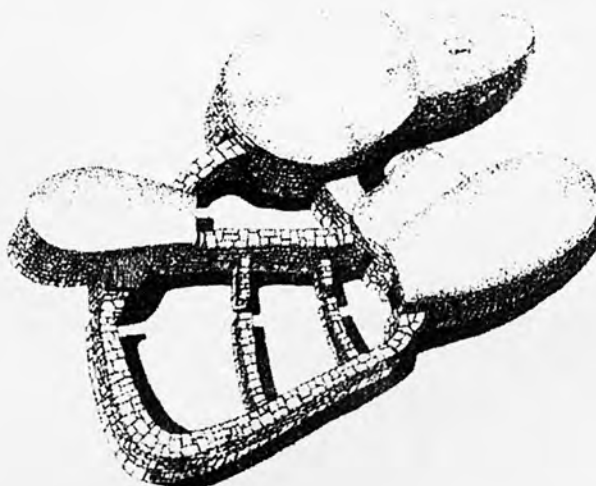
Malgrat que darrerament n'hi hagi alguns (fins i tot gent que ocupa càrrecs molt importants dins el propi Ministeri d'Educació i Cultura) que consideren que això d'ensenyar la història i la geografia locals només és un "localisme" o un "provincianisme", i que el que ha de conèixer l'alumnat són els "grans fets de la història comuna", n'hi ha d'altres que considerem que el primer que s'ha de saber és com es va crear i com va evolucionar la nostra pròpia societat, per, a partir d'elles, conèixer totes les demés.

Els materials per al coneixement d'un determinat indret considerem que es podríem dividir, en línies generals, en tres grans grups:

Obres generals: La seva finalitat seria oferir al professorat una eina de consulta, que els permeti adquirir uns coneixements genèrics i, al mateix temps, servir de base per a l'elaboració dels seus propis materials didàctics. Aquestes obres generals també haurien de servir perquè l'alumnat les pugui consultar i realitzar a partir d'elles els seus propis treballs d'investigació.

Braçal d'arquer

Reconstrucció ideal d'un jaciment feta per Carlo A. Kovacevich

Libres de text: És gairebé imprescindible l'existència d'uns llibres de text de ciències socials adaptats al nostre entorn, perquè així, a més de permetre que l'alumnat d'un determinat indret (en el nostre cas, les illes Balears) coneguin quin va ser el seu passat.

Materials complementaris: Dins d'aquesta mena de "calaix de sastre" s'hi podrien incloure tota classe de materials que tendrien com a finalitat servir de complement als coneixements que es presenten als lli-

bres de text. Hi entrarien les lectures complementàries, fitxes didàctiques sobre temàtiques concretes... Seria dins d'aquest darrer apartat on s'inclourien els materials que passarem a comentar a continuació.

Ja fa un temps que treballa, per encàrrec del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera (MAEF) en l'elaboració d'una sèrie de materials destinats a posar a l'abast dels nostres escolars la història de les illes d'Eivissa i Formentera des del moment de l'arribada dels pri-

mers pobladors fins a la conquesta catalana, l'any 1235.

Els materials s'han dividit en quatre grans fases històriques:

- 1- Prehistòria
- 2- Fenicis i púnics
- 3- Romanització i antiguitat tardana
- 4- Musulmans

Per a cadascuna d'aquestes èpoques es farà una carpeta, que contindrà un nombre variable de fitxes, a les quals s'intentarà posar a l'abast de l'alumnat dues coses diferents: Uns coneixements generals de cadascuna de les èpoques esmentades, amb mapes de jaciments, explicació detallada dels més significatius, materials, possible interpretació general de l'època...

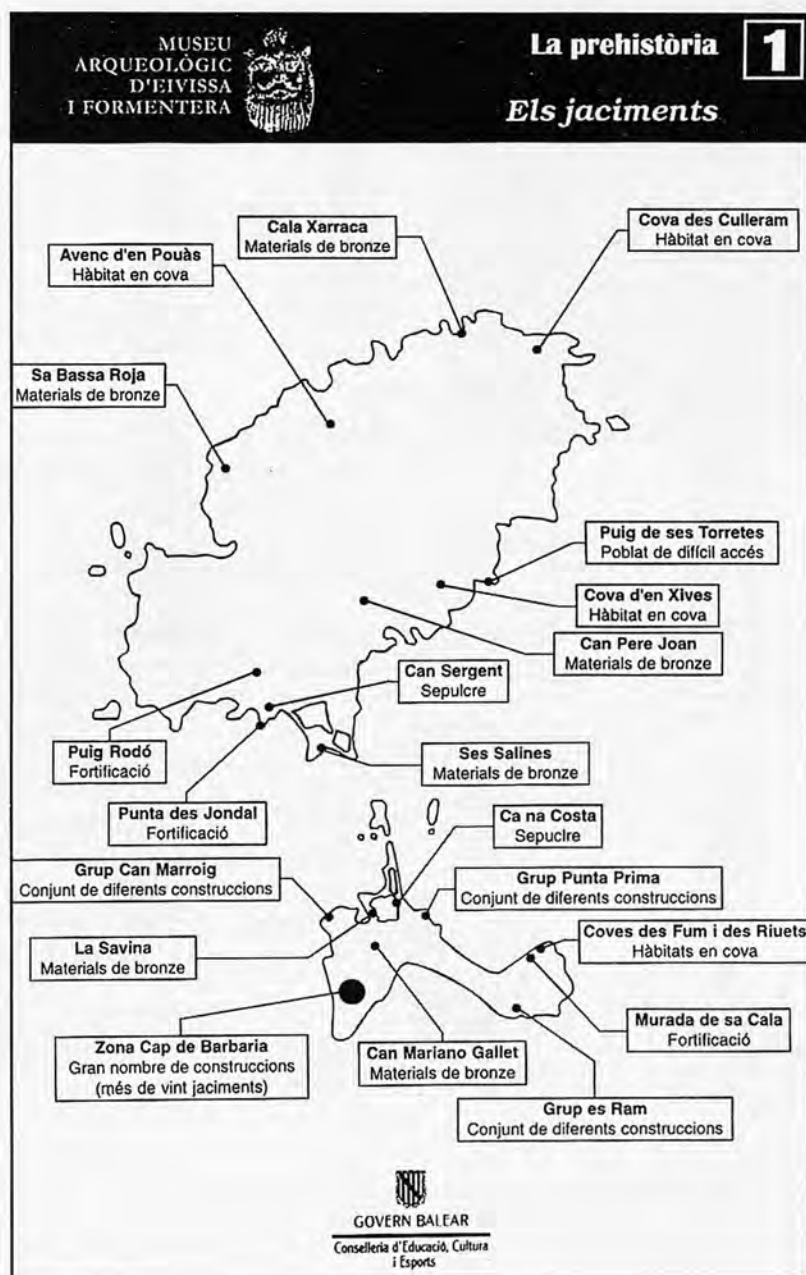
Unes pautes per poder realitzar una visita al Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, com a culminació del treball realitzat a classe amb les altres fitxes.

Una sèrie de materials complementaris: bibliografia, textos, vocabulari...

Les diferents fitxes s'agrupen de quatre en quatre, segons la seva temàtica. Així, per exemple, de la prehistòria se n'han previst les següents:

- a) Els jaciments
- b) Els materials
- c) La civilització
- d) Visita al Museu.
Bibliografia i vocabulari

Malgrat aquesta agrupació, cada professor o professora és molt lliure d'emprar aquelles que consideri més adient per a nivell educatiu i de coneixements del seu alumnat. Així, a l'apartat dels jaciments, es podria emprat el mapa dels jaciments i la seva classificació

general, prescindint per complet de les altres dues, destinades a explicar dos jaciments concrets.

Pel que fa al nivell educatiu al qual es pensa que es podria destinar aquest material, de principi s'han concebut per a l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO), si bé no es pot descartar poder-se emprar de manera aïllada, que algunes d'elles es puguin utilitzar al tercer cicle d'Educació Primària o que el conjunt dels materials sigui emprat per alumnat de Batxillerat. Consideram que ha de ser cada professor o professora qui decideixi quan, on i com ha d'emprar aquests materials.

Les fitxes s'han concebut amb la finalitat de poder ser fotocopiades al propi centre, és a dir, hem prescindit del color i de resolucions d'impressió altes, que al final limiten molt l'ús dels materials.

En realitat, aquestes fitxes han estat elaborades a partir d'un simple ordinador domèstic, emprant un escàner de sobretaula per a la captació de les imatges, un programa d'autoedició per a la maquetació dels originals i una impressora làser per donar la sortida final. Després simplement s'han portat els originals a impremta, que s'ha encarregat de fer-ne el tiratge final. Amb això el que voldríem fer veure al professorat és que disposam actualment d'una sèrie d'eines informàtiques que ens permeten realitzar materials de gran qualitat, que després podem fotocopiar i repartir entre el nostre alumnat, sense haver de viure esclavitzats pel llibre de text, que és necessari però que no ha de convertir-se en l'única eina a emprar a classe.

Com es pot comprovar per les il·lustracions que acompanyen aquest article, hem tractat sempre de fer uns materials on es combinen les il·lustracions amb el text, de manera que siguin agradables i atractius.

Si no sorgeixen imprevistos de darrera hora (cosa que no es pot descartar mai), esperam tenir al carrer la primera carpeta, dedicada a la prehistòria, abans de l'acabament del present any.

No voldria acabar aquest article sense donar les gràcies al Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera, especialment al

seu director, Jordi H. Fernández, i al seu conservador, Benjamí Costa, que m'han assessorat i ofert la seva inestimable col·laboració en la realització d'aquests modestos materials, i que a més s'han fet càrrec de la seva publicació, perquè arribi a les mans dels nostres escolars. □

Mapa dels materials de bronze

Ernest Prats i García

Desembre 1997

Novetats

ORIENTACIÓ

HORTELANO, M.A.
PASCUAL, J.J.

El departamento de orientación. Guía y documentos para su quehacer curricular y psicopedagógica.
1997, 212 p. 2.500 pts.

LACASA, P.

Familias y escuelas. Caminos de la orientación educativa
1997, 326 p. 2.200 pts.

MOLINA, S.

El fracaso en el aprendizaje escolar (I). Dificultades globales de tipo adaptativo.
1997, 361 p. 2.975 pts.

ORGANITZACIÓ

RAMO, Z.

RODRÍGUEZ CARREÑO, M.
Guía de organización de los colegios de Primaria y de las Escuelas Infantiles. (Reglamento Orgánico)
1997, 404 p. 3.500 pts.

MARTÍN, M.

Planificación y práctica educativa. (Infantil, primaria y secundaria)
1997, 169 p. 1.825 pts.

PSICOLOGIA EVOLUTIVA

BENNETT, M. (Ed.)

L'infant com a psicòleg. Introducció al desenvolupament del coneixement social.
1997, 268p. 2.900 pts.

CASTILLO, G.

Cautivos en la adolescencia. Los hijos que siguen en el nido. Los hijos que se refugian en el alcohol.
1997, 199 p. 1.500 pts.

PSICOLOGIA EDUCATIVA

GGIBLER, K.A.
HEGE, M.

Acción socioeducativa. Modelos. Métodos. Técnicas.
1997, 225 p. 1.500 pts.

FITXES REFORÇAMENT

ÁLVAREZ, J.

Habilidades sociales 1.
(en Educación Primaria)
1997, 101 p. 1.550 pts.

PITA, E.

Prevención de dislalias 1.
Educación Infantil
1997, 127 p. 1.550 pts.

PÉREZ, L.F.

BADOS, A.
BELTRÁN, J.A.

La aventura de aprender a pensar y a resolver problemas. Vol. 1
1997, 223 p. 2.315 pts

PÉREZ, L.F.

BADOS, A.
BELTRÁN, J.A.

La aventura de aprender a pensar y a resolver problemas. Vol. 2
1997, 235 p. 2.420 pts.

DIDÀCTICA

BERNARD, J.

Hacia una enseñanza eficaz.
1997, 171 p. 1.600 pts.

PÉREZ, M.L. (Coord.)

La enseñanza y el aprendizaje de estrategias desde el curriculum.
1997, 205 p. 2.600 pts.

Embata

Llibres

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E

• Geranis Centre

Tel. 71 33 50 Fax 72 04 44

• 07002 Palma de Mallorca

RICO, L. (Coord.)

La educación matemática en la enseñanza secundaria.
1997, 254 p. 3.380 pts.

ALTAMIRA, R.

La enseñanza de la Historia.
1997, 357 p. 2.495 pts

QUIN, R.

Mc MAHON, B

Historias y estereotipos
1997, 254 p. 2.400 pts.

EDUCACIÓ ESPECIAL

GUTIÉRREZ, A.

Educación, multimedia y nuevas tecnologías.
1997, 286 p. 2.600 pts.

**AMERICAN ASSOCIATION
ON MENTAL
RETARDATION**

Retraso mental. Definición, clasificación y sistemas de apoyo.
1997, 204 p. 1.950 pts.

TRONCOSO, M.V.

DEL CERRO, M.M.

Síndrome de Down: lectura y escritura.
1997, 337 p. més 2 quaderns de fitxes, 7.250 pts.

SÁNCHEZ, A.

Estrategias de trabajo intelectual para la atención a la diversidad. Perspectiva didáctica.
1997, 147 p. 1.475 pts.

EDUCACIÓ I TECNOLOGIES

ALONSO, M.

MATILLA, L.

Imágenes en acción. Análisis y práctica de la expresión audiovisual en la escuela activa.
1997, 255 p. 1.900 pts.

UNIVERSITAT

APODACA, P.

LOBATO, C. (Eds.)

Calidad en la universidad: orientación y evaluación.
1997, 270 p. 2.500 pts.

La didàctica de la història a l'educació infantil i primària al currículum de les illes Balears

Cels Calviño / Luis Vidaña *

La **Història** és una matèria que dins la LOGSE, a efectes de currículum, rep una orientació diferent pel que fa a les etapes d'Educació Infantil i Primària per una part, i a Secundària, per l'altra. Mentre a Secundària, la Història amb la Geografia formen l'àrea de Ciències Socials i tenen un tractament diferenciat, a l'Educació Infantil la trobam de manera globalitzada, igual que a l'Educació Primària, englobada dins l'Àrea de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural.

Aquest article vol, a partir de la nostra experiència diària a l'escola, recollir quins són els continguts fonamentals i específics d'Història segons la LOGSE, adaptant-los a la realitat del nostre medi (les Illes Balears) i a la vegada donar unes pautes d'enfocament didàctic dels diferents blocs de continguts perquè serveixin de reflexió i ajut a tots aquells professionals que ens dediquem a la pràctica docent i que ens esforçam diàriament per aplicar metodologies didàctiques que facin més atractiva i motivadora la Història.

Hem de remarcar i deixar molt clar que la història ha de proporcionar a l'alumnat un millor coneixement de la realitat que li toca viure. La geografia i les ciències naturals que ensenyem han de partir sempre des d'allò més apropat i concret per arribar cada vegada més a l'abstracció i llunyania, la història també ha de partir igualment de la coneixença dels referents històrics propers: municipi, illa, Illes Balears, Països Catalans (pensem que tenen una mateixa llengua, costums, tradicions, ...), Estat Espanyol, Comunitat Econòmica Europea, etc...

Dins l'**Educació Infantil** trobam els continguts «d'Història» dins els següents blocs:

a) **Els primers grups socials.** A partir de l'observació dins la família de les diferents generacions es poden treballar els conceptes de vell/jove, els quals poden assumir-se entre els 3 i 6 anys. En aquest sentit és molt important anar adquirint un vocabulari propi de les Illes pel que fa a les relacions de parentiu: padrins, cosins, concos, etc.

Comparant l'edat dels germans podem introduir el concepte «any» i, per tant, la noció de temps. Així mateix és molt habitual treballar la temporalitat a una aula d'Educació Infantil a través dels dies de la setmana, de l'observació del temps, etc.

Als darrers cursos de l'etapa, sempre partint de l'observació directa, podem introduir el concepte de les estacions de l'any.

No tan sols poden observar el pas del temps a partir de les persones que els envolten; també l'edifici escolar, l'habitatge propi i les cases del carrer i/o barri/poble ens serveixen per introduir-los en els conceptes "vell", "nou", "antic", "modern", etc.

b) **La vida en societat.** El coneixement de la nostra comunitat i de l'entorn socio-cultural és el pretext ideal per a començar a treballar les formes socials del temps, tot allò que té a veure amb el ritme temporal com ara: després, avui, ahir, demà, abans de, etc.

A partir de l'observació dels diferents elements de l'entorn

natural i urbà, podem treballar els conceptes d'“espai” i “temps”.

El tipus d'observació més adient és sempre la directa, és a dir, mitjançant sortides fora de l'escola (els canvis en el barri, poble, ciutat, illa, tipus d'habitatges antics i moderns, ...), ara bé, també ho poden observar de forma indirecta mitjançant material audiovisual (vídeo, fotografia, etc.).

Les relacions entre la forma de vida i l'hàbitat també es poden treballar a molts de nivells i utilitzant diferents recursos: fotogràfics, audiovisuals, etc.

c) **Els objectes** que ens envolten són un altre recurs molt important per iniciar l'alumnat en el temps històric. Les joguines d'un germà gran no són les mateixes que les d'un/a nin/a petit/a, els àlbums de «cromos» tan freqüents durant la infància canvien constantment quant als seus motius: futbolistes, dibuixos animats, pel·lícules de Disney, etc.

Amb l'àlbum de fotos famili-

ar poden observar canvis en el vestuari, la imatge personal, els cotxes antics (Seat 600), els mobles.

d) **Animals i plantes.** El fet que els animals tinguin una vida més curta que les persones i que les plantes segueixen una estacionalitat anual, ens serà molt útil per introduir el concepte «temps» (històric). El treball del cycle vital d'animals i plantes és bàsic en aquestes edats: poc temps, molt de temps.

Com hem esmentat al principi, a l'educació **Primària** la Història no està contemplada com a una assignatura independent sinó que es troba integrada dins l'Àrea de **Coneixement del Medi Social, Natural i Cultural**. Per a l'edat madurativa de l'alumnat de 6 a 12 anys es recomana que els conceptes espai-temporals siguin introduïts de manera progressiva i globalitzada a partir de les pròpies vivències i de l'entorn de l'alumne/a.

L'Àrea de Coneixement del Medi es troba dividida en deu

blocs de continguts. Cada un d'aquests té una relació amb l'ensenyament de la Història, són:

1.- L'ésser humà i la salut.

A través de l'estudi del nostre cos i dels hàbits d'higiene i salut corporal i de la noció de «dieta» poden comparar diferents cultures i formes de vida que faran referència a espais i temps diferents.

2.- **El paisatge**, fruit de la interacció dels aspectes físics i humans, sempre és el resultat del temps.

L'observació, interpretació, expressió i representació de fets, conceptes i processos del paisatge mitjançant diferents codis (cartogràfics, numèrics, etc.) és una tasca molt important en aquestes edats.

A les nostres Illes, els profunds canvis que ha sofert durant els darrers anys i encara pateix el paisatge poden donar molt de si per treballar a l'escola (societat pre-turística, desenvolupisme, ...). També són moltes les restes i les construc-

Mural a la Cambra de Comerç. Foto: C. Calviño

cions arqueològiques que hi ha per totes les nostres illes i que ens ajuden a endinsar-nos en l'estudi del nostre passat.

3.- El medi físic. L'observació del medi físic i dels seus processos és també molt important per treballar el concepte temporal així com el comparar el medi natural amb el medi humanitzat, el qual ha sofert una acció antròpica al llarg del temps. L'ano-

cur per analitzar i comparar diferents oficis d'antany, així com relacionar-los amb l'habitatge i els productes i materials que feien servir (carboners, sitges, carbó, calciners, calç, roters, etc.).

6.-Població i activitats humanes. En aquest bloc serà fonamental comprendre les característiques bàsiques de la població i activitats humanes de les

importància del llegat que va suposar per a nosaltres la incorporació de les nostres illes dins l'àmbit de la Corona Catalano-Aragonesa.

Les tècniques de treball en relació amb aquest bloc van des del comentari de senzills texts a lectures amb un fons històric, sense deixar de banda la cartografia, els gràfics,...

7.- Màquines i aparells. Els instruments que l'home ha anat inventant al llarg de la seva història tenen com a finalitat el progrés de la Humanitat. Per això, només la utilització pacífica de la tecnologia i de la millora de la qualitat de vida serviran per aconseguir aquest objectiu. Un exemple és la comparació entre la forma i els mètodes de construcció d'un talaiot i els edificis que es construeixen al veïnat de l'escola.

8.- Organització social. A partir de les normes de convivència i respecte existents en tots els grups socials que componen l'entorn més proper de l'alumne/a: escola, família, barri, localitat, illa, Comunitat Autònoma, ho podem extrapolar a models socials diferents de la

La història ha de proporcionar a l'alumnat un millor coneixement de la realitat que li toca viure

tació dels fenòmens atmosfèrics ens servirà per diferenciar els conceptes de clima i temps; introduir els alumnes del cicle Inicial en l'elaboració de senzills gràfics que aniran fent-se més complexos en els cicles Mitjà i Superior de Primària. A través d'ells podrem endinsar-nos en la interpretació de gràfics amb un contingut històric.

4.- Els éssers vius. Aquest bloc consistirà bàsicament en el treball de tot el que fa referència al cicle vital de l'home i la dona i a través d'ells arribar al concepte de generació.

5.- Els materials i les seves propietats. La contraposició entre materials naturals (matèries primeres) i material transformat per l'home (manufactures, productes elaborats) es troba en relació amb la ciència i la tècnica de cada moment històric. La utilització de diferents tipus d'energia també té a veure amb l'evolució de la Humanitat.

Tots els objectes elèctrics, audiovisuals, fan referència als invents i poden servir per treballar i comprendre l'evolució de l'home i de la societat humana.

Les sortides són un gran re-

nostres illes, tant des d'un punt de vista sincrònic com diacrònic. Per aquest motiu el desenvolupament d'una consciència democràtica i el treball de diferents tècniques d'anàlisi de la població són molt importants. Hem de tenir present introduir l'alumnat en la coneixença dels diferents pobles que han viscut a les Balears i veure que han deixat notables influències a la nostra cultura. Ha d'esser un eix bàsic d'aquest bloc analitzar i veure la

Foto: Ed. EDEBÉ

Història.

Per una altra banda, qualsevol societat es troba constituïda per oficis, professions, organitzacions (sindicals, polítiques, administratives, etc.), serveis públics,... de l'anàlisi de l'estructura social més propera podem arribar a comprendre altres models històrics i deduir que l'evolució històrica implica una major complexitat social.

En aquest punt és interessant treballar els conceptes de «democràcia», «partits polítics», «institucions municipals i autonòmiques», els «símbols» de la nostra illa, CC.AA i de l'Estat Espanyol.

Un altre apartat important és la nostra integració dins la UE i les seves institucions. Hem de pensar que degut al fenomen turístic, la nostra economia, societat i cultura es troben cada vegada més en contacte amb la resta dels països d'Europa.

I per acabar, un darrer aspecte a considerar és l'anàlisi de les festes, les tradicions i els costums; signes d'identitat cultural, herència d'un passat i de tot un procés històric.

9.- Mitjans de comunicació i transport. Aquest tema es pot abordar de moltes maneres. Pel que fa als transports, un possible enfocament podria ésser partint del concepte d'insularitat, ressaltar la importància que els medis de transport han tingut per a les nostres Illes: lloc de pas pel Mediterrani occidental, punt de confluència de pobles i cultures que han vingut cercant homes (foners, esclaus,...), colònies, factories comercials (intercanvis de productes), bases militars i estratègiques per tenir la clau del tràfic per la mar Mediterrània i així poder dominar altres pobles.

El transport marítim ha estat el més important fins al desen-

volupament de l'aviació com a forma d'accés a les Illes; per tant l'estudi de les embarcacions (vela, carbó, gasoil,...) al llarg de la Història pot ésser molt motivant.

Igualment l'estudi de l'aviació, des dels anys 20 fins ara serà un aspecte bastant

Visita a S'hort del Rei. Foto: C. Calviño

motivador per a l'alumnat (visitar els aeroports de Palma, Maó o Eivissa).

En quant al transport terrestre, encara és possible trobar a molts de llocs de les Illes carretons i carros, cotxes, motos i bicicletes antigues; els vehicles dels anys 60 que encara circulen per les nostres vies, són molt motivadors per a l'estudi del transport per carretera.

El mateix podem dir del tren, tant en el cas del tren de Sóller com el d'Inca on hi trobam màquines bastant antigues per estudiar.

Dins l'altre bloc, les comunicacions han sofert una autèntica revolució, el/la nin/a d'aquestes edats es troba immers dins un món de la comunicació en canvi constant; la nostra feina serà fer observar aquests canvis. En primer lloc, a través de la seva història personal i la dels seus familiars, i, en un segon

moment, a partir de dades i informacions de tot tipus: llibres, vídeos, pel·lícules, etc.

Treballar sobre els inventors, els invents i les seves repercussions per a la Humanitat és bastant il·lustratiu, així com treballar la premsa local (sobretot la premsa forana) on sempre hi

ha alguna referència històrica. Són uns recursos molt recomanables per aquestes edats.

10.- Canvis i paisatges històrics. Tots els blocs anteriors duen implícit un enfocament històric que cada professor podrà emprar segons els interessos del grup d'alumnes i d'ell mateix. Aquest darrer bloc de continguts marca explícitament la necessitat d'estudiar els aspectes bàsics del temps històric (present, passat, futur, durada, simultaneïtat i successió) així, malgrat que molts dels aspectes a considerar ja han estat treballats en blocs anteriors les unitats específiques d'aquest darrer, aplicades al currículum propi de les Illes Balears, haurien d'ésser:

a) Des de la història familiar, a partir de fonts orals, escrites i de restes materials (fotos, vídeos, etc.). Un recurs molt interessant és la confecció d'un petit

arbre genealògic.

La progressió continuaria per estudiar la història del barri, del poble, de la ciutat, de l'illa, de les Illes Balears, d'altres comunitats amb la mateixa llengua i cultura que la nostra i de l'Estat Espanyol.

b) L'estudi de les unitats de mesura temporals adaptades a l'edat madurativa, és a dir, el dia, la setmana, el mes, l'any, la dècada, el segle, etc.

El moviments de rotació i de translació de la Terra com a base de les unitats de mesura temporal.

Una vegada familiaritzats amb les unitats bàsiques de temps històric, a final del Cicle Mitjà poden diferenciar entre Prehistòria i Història, i en el Cicle Superior de l'Educació Primària poden començar a parlar d'edats històriques (prehistòria, antiga, medieval, moderna i contemporània)

c) L'evolució de qualque aspecte bàsic de la vida quotidiana al llarg de la història (vestit, característiques del paisatge, habitatge, treball, transport, etc.). Per això el cinema n'és un gran recurs.

Per treballar aquests aspectes les sortides són un mecanisme molt important, així a les nostres illes durant una sortida poden observar des d'un habitatge talaiòtic i un habitatge prehistòric (possessió, barraca, casa de poble, casa pagesa, lloc, etc.) a una construcció turística (xalet, hotel, etc.); també durant el mateix recorregut poden observar des de la pervivència de l'agricultura i ramaderia tradicionals, passant per la indústria manufacturera centenària (calçat, formatges, licors, etc.) fins a la presència d'activitats recents com les derivades del turisme.

Segurament també observaran el paisatge tradicional i el contrastaran amb el paisatge turístic sorgit a les tres darreres dècades i, amb un poc de sort, podran veure sistemes de transport tradicionals propis de la

pagesia (carro, cavall, etc.) i moderns (l'autocar que els durà durant el recorregut, n'és un exemple).

d) Formes de vida quotidiana a les societats de les grans èpoques històriques.

Aquest punt és el que planteja un major grau d'abstracció, no obstant amb una metodologia participativa i amena el/la nin/a es pot anar fent una idea de les principals civilitzacions històriques sempre partint de la realitat de les Illes Balears durant cada període històric que, durant l'Educació Secundària profundirà i afiançarà.

e) Cal aprofitar també tots els recursos al nostre abast per fer la classe d'història amena, comprensible i participativa.

Aquests recursos poden abarcar des de les fonts orals (professor, família, especialistes, etc), fonts escrites (llibres, revistes, diaris, arxius), llocs d'interès històric (castells, museus,...), audiovisuals (cinema, televisió, vídeo, informàtica) fins a materials per a la reconstruc-

ció del passat (monedes, vehicles, eines, fotografies,...).

En síntesi, es tracta d'enfocar la classe d'història des de la nostra realitat emprant abundants recursos tant de l'aula, del centre, com de la comunitat on vivim, fent-la més activa i significativa per l'alumnat.

S'han de treballar, sobretot els aspectes procedimentals i actitudinals i deixar una mica de costat l'obsessió per l'adquisició de conceptes (dades, personatges, fets...) que després s'obliden.

La memorització sense motivació serveix de poc, en canvi aprendre a confeccionar un arbre genealògic, comentar un text, visitar centres històrics, visualitzar críticament una pel·lícula, utilitzar eixos cronològics, elaborar qüestionaris, etc. no s'oblida mai. □

* *Mestres de l'Àrea de Coneixement del Medi*

SANICALOR

SALES DE BANY

**SANITARIS, CALEFACCIÓ,
AIRE CONDICIONAT,
PISCINES, CERÀMICA, GRES,
ACCESSORIS DE BANY**

Exposició

Ausiàs March, 38
Tl. 29 12 64
Fax 29 12 65
07003 Palma de Mallorca

**Exposició, oficines i
magatzem**

Gremi dels Boters, 19
Tl. 43 02 00
Fax 43 14 80
07009 Palma de Mallorca

Un recurs molt important i moltes vegades no massa emprat pels ensenyants d'Educació Primària són els llibres o les novel·les històriques. Sabem que l'alumnat de Segon i Tercer Cicle no té les aptituds ni les tècniques de treball adquirides per consultar i comentar segons quines fonts històriques, però sí que podem utilitzar aquests recursos, iniciant-los en el coneixement de lectures amb un cert caire històric.

Hi ha a l'abast del professorat de Primària i Secundària una sèrie de llibres que poden esser unes eines molt vàlides per a l'estudi, i que, sense deixar d'estar relacionats amb el currículum, poden treballar-se d'una forma interdisciplinària.

Els que nosaltres hem utilitzat a les nostres aules són:

«La Tribu de l'Alzina», «L'Anell de Boken-Rau» (I i II) i «Al començament fou el foc».

El material consta d'un quadernet elaborat pels mestres del Tercer Cicle del C.P. Rafal Vell que es distribueix de la següent manera:

Les lectures històriques a l'educació primària

- Una fitxa tècnica .

- Activitats de recerca d'informació sobre la biografia de l'autor.
- Anàlisi, amb un enfocament històric, de cada un dels capítols i elaboració d'un resum.
 - Estudi de l'inici, el nus i el desenllaç de l'acció.
- Descripció dels personatges protagonistes i secundaris físicament i psicològicament.
- Observació i treball sobre l'acció que transcorre en dos temps, l'actual i el passat, a través de la comprensió cronològica (anys, segles, abans de Crist, després de Crist, etc.).
 - Estudi de l'espai en el qual es desenvolupa la història.
 - Comparació entre les formes de vida de l'època a la qual fa referència el llibre i l'època actual.
 - Diferenciació entre la realitat històrica i la ficció.

Una de les activitats que hem realitzat en finalitzar el treball, i que ha engrescat molt els infants, ha estat una entrevista a un dels autors. Per dur a terme aquesta activitat es varen elaborar una sèrie de preguntes entre tota la classe, analitzant el motiu i aspectes de cada una d'elles.

«La Tribu de l'Alzina» de Josep Lluís Bonnín. (1992). Edit. Cort. Palma.

«Al començament fou el foc» de Pere Morey. (1994). Edit. La Magrana. Barcelona.

«L'Anell de Boken-Rau» (I) de Pere Morey. (1992). Edit. Moll. Palma.

«L'Anell de Boken-Rau» (II) de Pere Morey. (1993). Edit. Moll. Palma.

Cels Calviño, Jerònia Sampol
Mestres del C.P. Rafal Vell de Palma.

L'ensenyament de la història a primària i primer cicle d'ESO: entre la indefinició i l'oblid

Martí Canyelles Crespi *

Voldria fer en aquest article una sèrie de consideracions generals sobre l'ensenyament de la Història tal com crec que s'entén i s'aplica a les aules, començant per la situació força ambigua en què es troba avui l'ESO, i que expressa l'enunciat de l'article, resumida en una sèrie de punts:

1. La provisionalitat -permanent diria jo- de l'antiga 2a etapa d'EGB i 1r cicle d'ESO.

Els mestres duim gairebé 10 anys de reforma educativa, en què hem centrat els nostres esforços en l'etapa primària, fins als 12 anys, mentres, pel que fa a la 2a etapa d'EGB ens havíem de regir pels antics i obsolets programes educatius de 1973.

Després d'aquests 10 anys, ara resulta que seguim impartint primer cicle d'ESO. Amb una diferència important: el que abans eren per nosaltres uns cursos terminals, i que, per tant, responien a uns objectius educatius ben definits, ara sols és l'inici d'una altra etapa, la continuïtat de la qual ignoram totalment. El Projecte Curricular d'Etapa no és incumbència nostra, sinó dels

professors d'institut que teòricament havien d'impartir aquest cicle.

Hem de parlar de crisi d'aquesta etapa. Crisi, que jo calificaria de desordre, en un cicle que ja hem deixat de banda els mestres que abans l'impartíem i que encara no han assumit els llicenciats. La suposada unitat curricular -que és el que dóna coherència precisament al concepte d'etapa- queda totalment frustrada.

2. Aquesta provisionalitat i ruptura d'etapa afecta totes les àrees, però sobretot les relacionades amb la Història, ja que:

a. S'ha assenyalat des dels diferents corrents pedagògics i psicològics l'etapa dels 12-14 anys com l'inici del pensament formal, la socialització i integració en el món dels adults i la comprensió dels conceptes abstractes inherents a les qüestions socials.

b. És quan es consoliden les coordinades espai-temporals objectives de manera comprensiva, més enllà del temps viscut i percebut.

Ens trobam, per tant, en una edat crítica, i a uns moments en què la Història com a matèria requereix un tractament especial, adaptat a aquestes maneres de pensar encara no ben estructurades, més enllà dels continguts merament memorístics.

3. A l'etapa primària, el currículum del Coneixement del Medi s'ha basat sobretot en l'ensenyament de la Geografia. Són molt lloables en aquest sentit les adaptacions curriculars dutes a terme, les guies didàctiques i quaderns d'itineraris, així com les investigacions sobre com aprenen els nins els conceptes geogràfics i les tècniques instrumentals com el treball amb mapes. Aquests darrers anys, la Geografia ha agafat una nova empena amb els programes d'Educació Ambiental.

Mentrestant, a aquesta etapa es considera tradicionalment que el nin no té encara les estructures mentals necessàries per aprendre continguts històrics en el sentit estricte del terme. Així es resol el problema amb la formulació d'una sèrie

d'objectius referits a la construcció progressiva de coordenades espai-temporals, o a l'estudi de l'evolució en el temps d'alguns aspectes relacionats amb la vida quotidiana com el transport, l'habitatge, alimentació.....

El problema és que fins ara aquests objectius generals, que en si poden ser molt vàlids, no han trobat cap formulació ni concreció a nivell de continguts o d'activitats d'aprenentatge i tenen un tractament molt marginal als llibres de text, sovint als darrers temes, que moltes vegades ni s'imparteixen per manca de temps o resta la seva aplicació a la bona voluntat i interès del mestre.

Es crea així un buit molt perillós a l'etapa primària, en què els nins i nines han superat la fantasia dels contes i rondalles i que d'alguna manera s'ha de cobrir amb elements de la nostra història: biografies, costums, etc, tractats de manera estimulant.

4. A ESO apareix la Història formulada amb uns continguts i perioditzacions altament estructurats. I pensam que es poden comprendre i assimilar les etapes de llarga durada: segles, mil·lennis, etc, prescindint dels preconceptes i les concepcions errònies que encara força porten els nostres alumnes. Aquesta situació és delicada i no pot passar per alt al mestre a l'hora d'impartir aquests mateixos continguts.

Vull fer esment, abans de continuar l'exposició, d'una sèrie de característiques inherents a la mateixa matèria de la Història que pens que hem de tenir clares a l'hora d'aplicar-la a les classes:

a. Mentre la Geografia es basa en l'**observació** del medi, a la Història predominen els processos de **comprensió** de fenòmens, sovint bastant complexos.

b. L'alumne té un paper actiu en l'aprenentatge de la Geo-

Salt des Freu. Foto: M. Canyelles

grafia, ja que compta amb un bagatge previ d'experiències personals amb el medi, contrastables a través de l'observació, mentre que en l'aprenentatge de la Història sembla tenir un paper més bé passiu, en esser molt limitades les seves experiències prèvies amb el passat.

c. El paisatge geogràfic com a element aglutinador de les observacions és el marc idoni per a construcció i sistematització del coneixement geogràfic, mentre la Història no sempre disposa d'un marc tan apropiat.

d. La Geografia, principalment amb els mapes, compta

amb uns criteris d'avaluació objectius que ens informen de manera bastant clara dels aprenentatges assolits.

e. Contràriament, els processos d'aprenentatge de la Història són difícilment avaluable, ja que no compta amb instruments de mesura massa adequats. Pensem si més no amb els frisos cronològics a diferent escala, on l'alumne ha de situar els fets: un criteri d'avaluació manllevat de les matemàtiques per avaluar aprenentatges socials, el resultat del qual pot resultar molt correcte des del punt de vista gràfic, però buit pel que fa als vertaders continguts socials

implícits en els fets i conceptes històrics.

Pens que en l'ensenyança de la Història es produeixen tota una sèrie d'aprenentatges no directament avaluable, però que es sedimenten en la manera de pensar de l'alumne i que sovint no es manifestaran sinó molt més tard, quan pels mateixos processos maduratiu personals, podrà confrontar aquests continguts amb situacions viscudes o sentides. Aquests aprenentatges són molt importants.

f. Aquesta qüestió incideix directament en la feina del mestre. Mentre bona part de la Geografia es pot aprendre mitjançant treball autònom dels alumnes: mapes, fitxes de resolució de problemes, etc., la Història no pot acudir a aquestes tècniques sinó de manera molt marginal i subsidiària. El paper actiu del mestre a través de les explicacions i la generació de processos de debat, de reflexió, de contrastació de fets amb situacions reals, d'estimulació de la imaginació etc...és més important que a qualsevol àrea. I també la recerca de formes alternatives de fer Història, de presentar els continguts de manera lúdica i imaginativa que connectin amb les inquietuds dels alumnes.

5. Hi ha entorn de totes aquestes qüestions que envolten la Història, unes consideracions més generals i perilloses que sovint, de manera inconscient, ens condicionen com a mestres. Hem referenciat a la situació actual de descrèdit a tots els nivells en què es troba la Història. Des de la societat es bandeja el coneixement històric per innecessari, inoperatiu i anti-econòmic.

Aquest fet és força més greu a la nostra terra, ja que patim una greu crisi d'identitat com a poble. La nostra identificació com a mallorquins passa per recuperar les persones, els fets, els mites i les maneres de viure,

de produir i de pensar que ha anat vertebrant el nostre poble al llarg de la seva història.

No cal entrar en profunditat en aquesta qüestió. Basta que com a ensenyants constatem la manca d'informació i interès que sobre la nostra història manifesten molts individus de col·lectius altament qualificats: metges, llicenciats, administratius... per referir-me sols a alguns.

Aquesta manera de pensar no és totalment absent a les nostres aules i incideix en la valoració de la Història que com a ensenyants hem de transmetre als alumnes

Per què serveix la Història si no és per a resoldre problemes? Precisament, pens, que la importància educativa de la Història radica en **ensenyar a plantejar-nos problemes** i a estimular formes de pensar que d'altra manera no es produïrien.

Crec que a l'hora d'impartir Història a les nostres classes no podem oblidar totes aquestes qüestions i que hem d'optar per

1. La Història imaginada:

De la prehistòria fins a l'edat mitjana predomina el paradigma imaginatiu. Es tracta de promoure processos d'empatia, de construcció mental dels elements que serveixin per a comprendre les situacions, problemes, pautes de vida, dificultats, etc. d'aquestes cultures. Començant per la cultura material, la més fàcil d'assimilar com a contingut.

2. La Història com a problema:

L'edat contemporània, a partir de la revolució francesa i el pensament liberal, la revolució industrial, les guerres mundials, l'imperialisme i les revolucions socialistes, les avantguardes artístiques, el subdesenvolupament... tenen sentit explicatiu en la gènesi del present. Es tracta d'utilitzar la història com a eina per a interpretar el món en què vivim, dotar-lo de significació i sobretot per entendre que la re-

Lluc. Foto: M. Canyelles

unes perspectives més àmplies que, més enllà dels continguts factuais i memorístics, li donin una dimensió més viva i actual. La meua experiència personal es basa en tres enfocaments diferents, en funció dels continguts i nivells educatius que estic impartint:

alitat actual és sols una de les múltiples opcions -no l'única- que en un moment donat es poden desenvolupar, i que sempre actuen forces de canvi en sentit contrari. Més que els continguts factuais, prima la seva relació amb el món actual: la família, les relacions sexuals, la

drogodependència, el món del treball i l'atur, la mateixa escola, les guerres... són alguns entre els molts de problemes que es poden formular des d'una perspectiva històrica.

3. La Història com a interpretació:

Queda curiosament, i aquesta és una opinió compartida amb altres col·legues, una etapa força àmplia, que sembla com una espina dins els programes d'Història. Com dotar de significació l'Edat Moderna -a grans trets, entre el descobriment d'Amèrica i finals del segle XVIII? És clar que podem omplir tota aquesta etapa d'esdeveniments de "la Gran Història", però, què passa quan ens volem referir a les formes de vida de la gent, a la història social? La continuïtat de les estructures agràries i «feudalitzants» és evident. Fins i tot pels historiadors professionals sovint és difícil discernir les relacions de permanència i els canvis qualitius -que no quantitius, per alguna cosa tenim per aquest període les sèries documentals: de preus, de població, de comerç, de producció...-

I malgrat tot, aquesta llarga etapa històrica ocupa gairebé mig temari del currículum de 2n curs d'ESO. Personalment pens que és l'etapa idònia per a introduir la investigació i elaboració en Història, sobretot a partir de la recerca i lectura de textos contemporanis que facin referència a formes de produir, de pensar, de viure, de treballar, sobre esclaus, bandejats i revoltes populars, pirates etc.

Per dur a terme aquesta feina és necessari comptar amb un material didàctic adequat i una metodologia d'utilització d'aquest, que faciliti que l'alumne amb ajut del mestre cerqui, trobi, imagini, pensi, plantegi problemes, formuli explicacions i hipòtesis, etc. En definitiva, que es senti un poc historiador.

La Història no es pot posar

al nivell de les ciències naturals o de les matemàtiques -on hi ha conceptes fonamentals i estructurants imprescindibles per a desenvolupar nous aprenentatges-. No estableix relacions de causalitat necessària. Ni tan sols compta amb les eines de la Geografia -l'observació directe del paisatge-. Però ben desenvolupada la Història pot esdevenir una poderosa eina per a comprendre el món en què vivim.

De la Història com a analogia amb el present podem treu-

quins. El Governador envià una ordre als batles de Calvià i d'Andratx: «com la molt alta senyora reina trametra en vostre batlius a Manant de l'Artiga, porter e ander de la dita Senyora Reina, per veure e regonèixer si los camins per los quals la dita Senyora, Déus volent, entèn passar e anar, són aptes e suficients o no, e aquells fer adobar. Per tant deim e manam, sots pena de D lliures, que aquells camins que el dit Manant de l'Artiga elegirà e a vos mostrarà,

La importància educativa de la Història radica en ensenyar a plantejar-nos problemes i a estimular formes de pensar que d'altra manera no es produirien

re per exemple aquest text, il·lustratiu de les noces reials de pompa i luxe de la duquesa de Palma:

El 1395, fugint de la pesta de Barcelona s'instal·laren a Mallorca el rei «caçador i amador de la gentilesa» Joan I i la reina Violant de Bar, de manera bastant onerosa pels mallor-

fassats de present, tota triga apart posada, adobar, per tal forma que la dita Senyora sens perill alcun puxa per aquells passar» (Rosselló, R. i Bover, J: «Història d'Andratx», 1978). □

* Mestre del C.P. Melcior Rosselló Simonet i llicenciat en Història

Psicologia
clínica i
formació

isep
illes

C/ Metge Josep Darder nº 19, 2º B

Tel. 27 61 51

07008 PALMA DE MALLORCA

**INTERVENCIÓ PSICOLÒGICA
EN ADULTS I NINS**

**A CÀRREC DE PSICOTERAPEUTES
ESPECIALITZATS**

LES VISITES A LLOCS D'INTERÈS HISTÒRIC

Una eina dicàctica per a l'ensenyament -aprenentatge de la història a l'educació primària

Cels Calviño i Andreu / Jerònia Sampol i Fornés *

Amb el present article la nostra intenció no és contestar les preguntes sobre quina història ensenyar o com s'ha d'ensenyar, sinó centrar-nos en la necessitat que tenim els docents d'aprofitar al màxim les sortides com a recurs fonamental per donar a entendre i ensenyar la història. Indubtablement nosaltres creiem que la història ha de servir a l'alumnat per comprendre millor el seu present, conèixer l'herència personal i col·lectiva que li han deixat els seus avantpassats, així com introduir-los en la coneixença d'altres pobles i cultures diferents a la nostra perquè els proporcionen una altra perspectiva de la història que els serveix per contrastar-la amb la nostra i que a la vegada els enriqueix.

Les metodologies didàctiques sobre l'ensenyament-aprenentatge de la història han sofert, a partir de la dècada dels anys setanta, uns canvis molt importants. Aquella didàctica que únicament emprava el llibre de text com a eina de treball ha deixat pas a l'ús per part del professorat d'una

nombrosa quantitat de recursos.

Fins a l'arribada de la reforma educativa, el que primava en tota programació era el tractament i la valoració d'una sola classe de continguts: els concep-

tuals; els altres, tant els procedimentals com els actitudinals, eren un complement dels primers. Ara, cada un d'ells ha adquirit la importància que li pertoca dins el currículum escolar.

Els banys àrabs. Foto: C. Calviño

Les sortides, les visites i els itineraris tenen la virtut d'aglutinar tots aquests continguts, per això hem de tenir-ho molt en compte a l'hora de programar cada una de les unitats didàctiques sobre història que s'ha d'estudiar.

La prehistòria i la història de les Illes Balears comencen a donar-se a partir del segon nivell del cycle mitjà de primària (antic quart nivell d'EGB), i normalment a totes les escoles es comença per la coneixença de la prehistòria. Seguint Piaget, i tenint present les característiques psicopedagògiques de l'alumnat, el primer problema amb el qual ens trobam és la dificultat que tenen els infants per entendre i formar les nocions temporals històriques, per això cal enfocar-ho sempre a partir de les nocions temporals personals de cada un d'ells, així com tenir en compte que qualsevol tipus d'aprenentatge ha de partir sempre d'allò concret i més fàcil d'observar per l'alumne.

La història a l'Educació Primària, juntament amb la geografia i les ciències naturals, formen l'Àrea de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural i per aquest motiu la programació s'ha d'enfocar des d'un punt de vista globalitzador i interdisciplinar.

L'experimentació que hem dut a terme nosaltres des de fa uns anys en el C.P. Rafal Vell gira al voltant d'aquests principis metodològics seguint la següent seqüenciació:

- dividim les diferents unitats temàtiques entre el cycle mitjà i superior de Primària.
- programam les sortides que s'han de dur a terme.
- elaboram el material didàctic necessari.
- utilitzam diferents recursos audiovisuals, cartogràfics, etc.

El llibre de text serveix més que res com a font de consulta, així com altres llibres sobre temes històrics que hi ha a la biblioteca de l'escola i de l'aula. Els alumnes també aporten materi-

al bibliogràfic que és emprat per tota la classe. Indubtablement no es deixa de donar la seva importància a l'aprenentatge significatiu de conceptes històrics, des de l'enfocament constructivista. A l'Educació Primària i primers nivells de la Secundària hem de tenir molt clar que l'alumnat ha d'aprendre a estudiar, i per això se li ha de donar unes tècniques de treball i estudi per arribar a comprendre continguts cada

sar-nos en la història antiga, medieval i moderna. Així, per conèixer l'evolució de l'estructura urbana, visitam el Centre de Palma que és el que tenim més aprop.

La coneixença i visita a tots aquests llocs, a més de tenir un fort contingut procedimental també té una importància actitudinal rellevant, i així l'alumnat aprèn a valorar, respectar i estimar el patrimoni arqueològic,

Les visites tenen també una importància actitudinal rellevant per aprendre a valorar, respectar i estimar el nostre patrimoni

vegada més abstractes.

El material elaborat són uns quadernets que consten d'una part informativa i una altra d'activitats. Dos d'ells tenen com a objectiu la coneixença de la prehistòria de les nostres illes, en aquest cas la visita a dos poblats talaiòtics: Son Fornés i ses Païsses.

Altres com el Castell de Santueri, Castell d'Alaró, Castell de Bellver, Castellitx, Alcúdia (Pollentia), s'Estalella (Torres de Guaita) ... serveixen per endin-

històric i cultural de les nostres illes.

Volem, doncs, reafirmar el convenciment que tenim sobre que són moltes les coses que es poden aprendre fora de l'aula i que per aplicar una didàctica activa i real convé fer un ús de tots aquests recursos que normalment tots els mestres tenim al nostre abast. □

* Mestres del C.P. Rafal Vell de Palma

TECNOSPORT

PISCINES

GUNITATS

TENNIS

PAVIMENTS POROSOS

SQUASH

POLIESPORTIUS

C/ Gremi dels Boters, 19
07009 Palma
Telèfon: 43 02 00
Fax: 42 14 80

C/ Deulosal, 19
Maria de la Salut
Telèfon: 52 53 50

TRANSFERÈNCIES D'EDUCACIÓ

Ens hi jugam el futur

L'STEI, com a sindicat de classe i nacional de les Illes, al llarg de la seva trajectòria ha reclamat i ha lluitat per l'assumpció de les competències educatives en la doble vessant d'augmentar la capacitat de decisió política -assolir més sobirania pròpia- i de reforçar la nostra identitat cultural i nacional.

La nostra comunitat autònoma, amb un estatut propi de les comunitats de l'article 143, encara ara no havia avançat cap a aquestes fites, després de més de 14 anys de la seva aprovació.

Nosaltres, tot i seguir reclamant una reforma estatutària que eixampli el sostre competencial que ens equipari a les comunitats de l'article 151, apostam perquè, a la fi, es dugui a terme aquest traspàs.

Ara, dins el marc del Pacte Autonòmic, s'anuncia la data d'1 de gener de 1998 per assolir unes competències molt per davall del sostre competencial previst al darrer projecte de reforma de l'Estatut -aprovat al Parlament de les Illes- i rebutjat al Parlament de l'Estat espanyol.

La negociació que ha dut a terme el govern autonòmic amb el govern central per assolir la competència educativa ha estat mancada de participació de les organitzacions representatives de la comunitat educativa i d'informació directa.

L'STEI va dur a terme un estudi sobre la situació del nostre sistema educatiu davant el repte de la transferència educativa. Les conclusions més rellevants d'aquest estudi són les següents:

- El pressupost educatiu aprovat pel 1997 és manifestament insuficient i no pot ser la base per calcular el cost efectiu de la transferència educativa.

- La despesa educativa per alumne a les Illes

Balears (255.000 ptes.) està per sota de la mitjana del territori MEC (339.000 ptes.)

- L'escolarització a les Illes presenta dos trets diferencials significatius: la ràtio pública alumnes/grup és un 8,21 % més elevada que la mitjana del territori MEC i, per altra part, a l'ensenyament privat concertat és sis punts percentuals més elevat que el territori MEC, i el nombre d'alumnes per aula, en general, supera les ràtios establertes per la LOGSE.

- Calculam un cost addicional d'uns vint mil milions per a l'aplicació de la LOGSE a les nostres illes i per al procés de normalització lingüística, quantitat que sumada als 36 milions del cost efectiu d'ara, ens duu a considerar que qualsevol finançament que estigui per sota dels 56 mil milions de pessetes ens sembli insuficient.

Consideram, per tant, manifestament insuficient la dotació de 38.500 milions, negociada per la Conselleria d'Educació amb el MEC com a cost efectiu de la transferència educativa, encara que li afegixin la partida de 1.500 milions per a la normalització lingüística.

No només ens preocupa la qüestió econòmica, també estam preocupats per com s'organitzarà i com funcionarà l'administració educativa autonòmica i esperam que no es reproduïxin els errors i vicis que hem patit de l'administració central, que es tingui present la realitat pluriinsular, que es doni un impuls per a la potenciació de la nostra llengua i la nostra cultura, que, en definitiva, s'estableixi un marc de negociació i de relació que permeti no només de plantejar els problemes sinó d'anar trobant les solucions adients.

Per això l'STEI ha elaborat el següent document que fou adreçat al Conseller de Cultura (dia 4 de novembre) i al Director General de Personal Docent (dia 9 de novembre).

DOCUMENT TRANSFERÈNCIES

FINANÇAMENT

1. Tot i considerar que el cost efectiu "negociat" amb el MEC és insuficient per a la correcta aplicació de la LOGSE i no està equiparada a la despesa mitja per alumne del territori MEC, com es distribuirà aquesta partida dins el pressupost d'educació de la CAIB i quina serà la quantia global?

PLANIFICACIÓ EDUCATIVA

1. Quins mecanismes de col·laboració s'establiran amb el MEC per completar la planificació del curs 1997-1998?

2. Quins mecanismes de col·laboració s'establiran amb el MEC per efectuar la planificació del curs 1998-1999?

3. Quin és el mapa escolar que té previst la Conselleria?

4. Quins centres té previst construir la Conselleria de secundària, primària i infantil?

5. Quins són els terminis de construcció previstos?

6. Quin pla de millora de les infraestructures es durà a terme per tal que els centres puguin afrontar el desenvolupament de la LOGSE amb garanties de qualitat?

POLÍTICA ADMINISTRATIVA

1. Es crearà una Conselleria d'Educació d'acord amb la importància del fet educatiu?

2. Quin serà l'organigrama que tindrà la Conselleria una vegada s'hagi realitzat el traspàs de competències?

3. Pensa realitzar alguna modificació de l'estructura i competència de l'administració educativa en el sentit territorial?

4. Quina seria la distribució de competències respecte a personal entre la Conselleria d'Administració Pública i la Conselleria d'Educació?

5. Quan es constituirà el Consell Escolar de la CAIB?

6. Es potenciarà la constitució dels Consells Escolars Insulars i dels Consells Municipals d'Educació?

POLÍTICA DE PERSONAL

1. Quan es constituirà la mesa sectorial d'educació amb els sindicats representatius del sector per negociar, planificar i informar sobre els temes de política de personal i educativa?

2. Quina administració serà la competent per a la convocatòria d'oposicions del proper curs?

3. Es convocaran oposicions al cos de mestres el proper curs?

4. Es contempla la possibilitat d'ofertar l'especialitat de primària?

5. Es convocaran oposicions de secundària per al proper curs?

6. Quines especialitats es convocaran?

7. Es convocarà concurs de trasllats autonòmic de primària i secundària, o es farà aquesta convocatòria dins el marc del territori MEC?

8. Quina proposta de plantilles per al curs 98-99 fa la Conselleria?

9. Quan es dotaran els centres de les plantilles que preveu la LOGSE?

10. Quina serà l'oferta pública d'ocupació a l'ensenyament al 1998?

11. Quin sistema de contractació de professorat interí i quina quota de substitucions s'aplicarà el proper curs?

12. Es preveuen mesures per garantir l'estabilitat del professorat interí?

EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA

1. Quan es dotarà d'una oferta pública suficient a l'educació infantil?

2. Quan està previst arribar a l'escolarització plena dels infants de 3 anys?

3. Es dotaran les plantilles suficients (1 professor-a més per cada tres aules), així com dels serveis complementaris (logopèdia, pedagogia terapèutica, etc)?

4. Es completaran i amb quin calendari les plantilles d'especialistes que marca la LOGSE a primària?

5. Es dotaran tots els centres d'educació primària de personal laboral i d'administració?

6. S'equipararan les condicions d'escolarització laborals i pedagògiques del primer cicle d'ESO impartit als centres de primària amb les dels centres de secundària?

7. Quan es dotarà d'equips d'orientació a tots els centres de Primària?

8. Pensa assumir l'Acord de Jornada de setembre del 93, acordat entre el MEC i els representants de la comunitat educativa de les Illes Balears?

9. Es respectaran les ràtios que marca la LOGSE ?

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

1. S'incrementarà la plantilla de secundària per fer front al dèficit de professorat detectat aquest curs?

2. Es respectaran les ràtios que marca la LOGSE?

3. Es facilitaran els desdoblaments (laboratori, idiomes,...) i les matèries optatives als centres de secundària?

4. Està previst que tots els centres de secundària puguin ofertar més de dues modalitats de batxillerat?

5. Està previst que s'incrementin les dotacions pressupostàries dels centres de secundària?

6. Està prevista una revisió sistemàtica dels Cicles Formatius?

7. Pensa dotar de majors competències l'actual comissió provincial de formació professional?

8. Està prevista la implantació de noves especialitats de batxillerat (entre altres el musi-

cal)?

9. Està prevista la implantació de programes de compensació de desigualtats?

10. Està previst posar en funcionament programes i mesures per alumnes amb problemàtiques específiques?

11. Pensa establir el nou batxillerat nocturn?

CENTRES CONVENI AMB DEFENSA

1. Preveu la Conselleria la plena integració a tots els efectes a la xarxa de centres de la CAIB dels centres depenents de l'actual conveni entre el MEC i el Ministeri de Defensa ?

ESCOLA OFICIAL D'IDIOMES

1. Donada la insuficiència de centres i d'oferta, com pensau corregir aquestes mancances?

2. Pensa dotar d'Escoles Oficials d'Idiomes a les illes de Menorca, Eivissa i Formentera i ampliar l'oferta de Mallorca?

EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES

1. Quines propostes i mesures es duran a terme per desenvolupar l'educació de persones adultes?

2. Preveu la presentació d'una llei d'educació de persones adultes?

NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

1. Quines places es catalogaran en català a secundària en el proper concurs de trasllats?

2. Quin és el calendari de catalogació definitiva de totes les places en català?

3. Quan s'aplicarà el requisit de coneixement del català per accedir a la funció pública docent?

4. Quins plans i modalitat de reciclatge té previst la Conselleria?

5. En quin termini es preveu reciclar el professorat que no té competència lingüística en català?

6. Com es distribuirà la partida de 1.500 milions per impulsar el procés de normalització lingüística als centres?

7. Com es contemplarà o regularà l'excepció de l'assignatura de català per l'alumnat que ho sol·liciti?

8. Quan es dotarà d'equips de suport a la immersió i d'ensenyament en català a tots els centres, per donar suport i per facilitar la integració dels nous alumnes a la nostra realitat lingüística i cultural?

PRIVADA CONCERTADA

1. S'exigirà el compliment del mateix calendari i jornada a tots els centres de les Illes Balears mantinguts amb fons públics siguin públics o siguin concertats?

2. Es negociarà una nova regulació de totes les activitats complementàries, extraescolars i de serveis per als centres concertats?

3. S'equipararan les plantilles de tot l'ensenyament sostingut amb fons públics?

4. Serà possible que la CAIB negoci amb els sindicats una nova reglamentació sobre el control i la gestió dels centres sostinguts amb fons públics?

5. ¿Té previst la Conselleria un Pla de Centres en Crisi que contempli la recol·locació dels afectats, amb un pla de formació per l'adquisició de les noves titulacions i, un pla de jubilació anticipada, per aplicació de LOGSE?

6. Com preveu la Conselleria controlar les vacants que es produeixen als centres mantinguts amb fons públics?

7. Quan preveu el Conseller organitzar la mesa de l'ensenyament concertat per tal de tractar d'establir un calendari de negociacions sobre l'àmplia problemàtica que l'afecta (formació, Formació Professional, noves titulacions)?

FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

1. Hi ha previstes modificacions del model actual de formació del professorat?

2. Quins plans de formació del professorat té planificat dur a terme aquesta Conselleria?

3. Quin paper jugaran els CPRs en la formació del professorat?

4. Quina serà la seva funció i dotació?

5. Quantes i quines llicències d'estudi preveu convocar la Conselleria pel proper curs?

6. Quina dotació econòmica preveu la Conselleria per als moviments de renovació pedagògica i entitats sense ànim de lucre per afavorir la formació del professorat?

7. Està prevista la convocatòria de cursos per a l'adquisició de noves especialitats per a funcionaris i professorat en atur?

8. Pensa la Conselleria compensar a través d'unes beques i ajudes a l'estudi als membres de la Comunitat Educativa que realitzen una formació contínua?

EQUIPARACIÓ RETRIBUTIVA

1. S'ha plantejat la Conselleria l'homologació retributiva dels funcionaris docents i personal laboral i d'administració i serveis amb la resta de funcionaris de la Comunitat Autònoma?

2. Es traslladaria la millora retributiva al professorat de privada concertada?

3. Pensa la Conselleria dotar del nivell 24 el professorat del cos de mestres que imparteix el primer cicle d'ESO?

4. Es traslladarà aquesta millora retributiva a tot el professorat de primària?

5. Quina és la planificació de la Conselleria respecte aconseguir l'homologació funcional i l'equiparació retributiva de totes les categories laborals, amb els funcionaris docents i no docents de la CAIB?

CONSERVATORI

1. Quins tipus d'ensenyament es potenciaran?

2. Està previst que el Conservatori imparteixi Estudis Superiors de Música?

3. Quines plantilles programarà pel proper curs?

UNIVERSITAT

1. Quin increment pressupostari destinarà a la UIB per l'any 1998?

2. Quines mesures es contemplen per a la millora de les condicions laborals del professorat?

3. Quina oferta de noves especialitats i titulacions es preveuen pel proper curs?

4. Quina oferta de noves especialitats i titulacions es preveuen pel proper curs a les extensions universitàries d'Eivissa i Menorca?

5. Està prevista la dotació de Personal d'Administració i Serveis?

6. Es preveu que hagi un procés d'integració total de les escoles de Turisme, Hosteleria i Treball Social?

7. Estan prevists ajuts per als estudiants de Menorca, Eivissa i Formentera que s'han de desplaçar a Mallorca per realitzar Estudis Universitaris?

PERSONAL LABORAL I D'ADMINISTRACIÓ I SERVEIS DE LA DIRECCIÓ PROVINCIAL DEL MEC

1. Es pensa dur a terme el trasllat dels serveis de la Direcció Provincial del MEC al nou edifici de la Direcció General d'Educació? Com? En quins terminis? Quan s'informarà als treballadors i treballadores de la DP? Es consultarà aquest trasllat amb els treballadors i treballadores de la DP?

Política de personal

1. Quines mesures es pensen dur a terme per millorar la situació professional del conjunt de treballadors i treballadores de la Direcció Provincial –funcionaris no docents i personal laboral?

2. Hi haurà un ple reconeixement de l'antiguitat a efectes de concurs i promocions internes del personal d'administració i serveis de la Direcció Provincial del MEC, una vegada transferit a la CAIB?

3. Com i en quin termini es produirà la catalogació del personal transferit a la normativa de la Funció Pública de la CAIB?

4. Es preveuen mesures per garantir l'estabilitat del personal interí de la Direcció Provincial del MEC?

5. Es negociarà un conveni autonòmic del personal laboral amb la Conselleria d'Educació?

Normalització Lingüística

1. Quins plans i modalitat de reciclatge té previst la Conselleria pels funcionaris i personal laboral transferit?

Equiparació retributiva

1. S'ha plantejat la Conselleria l'homologació retributiva dels funcionaris docents i personal laboral i d'administració i serveis amb la resta de funcionaris de la Comunitat Autònoma?

2. Quina és la planificació de la Conselleria respecte aconseguir l'homologació funcional i l'equiparació retributiva de totes les categories laborals, amb els funcionaris docents i no docents de la CAIB?

Demanam que la Conselleria faci pública la concreció d'aquests punts i l'elaboració de les necessàries propostes que donin resposta a les qüestions plantejades.

Pensem que l'adequada realització d'aquest procés és molt important pel nostre futur.

10 PROPOSTES DE L'STEI PEL DESENVOLUPAMENT DEL NOSTRE AUTOGOVERN EDUCATIU

1a. Creació d'una conselleria exclusivament d'Educació, per la complexitat que comportarà la gestió de la competència educativa.

2a. Realització de la descentralització administrativa per illes.

3a. Constitució de la Mesa Sectorial d'Educació de la comunitat autònoma per negociar la política de personal i els aspectes de la política educativa que influeixen sobre les condicions laborals.

4a. Planificació d'una política educativa autònoma, adaptada als nostres trets culturals i lingüístics: formació del professorat, normalització lingüística, disseny curricular propi,...

5a. Dotació d'un finançament adequat per la millora de la qualitat del nostre sistema educatiu.

6a. Establiment d'un marc de col·laboració amb les conselleries d'educació de Catalunya i del País Valencià, tant per a temes culturals i lingüístics com per intercanviar experiències en la gestió de les competències educatives.

7a. Redefinició de la xarxa de centres per fer front als dèficits estructurals.

8a. Desenvolupament d'una política de formació contínua, tant pels treballadors i treballadores de l'ensenyament com de la resta dels treballadors que tingui per eix central el centre educatiu.

9a. Negociació d'un pla de mesures urgents per pal·liar els dèficits de plantilla, i de recursos materials i didàctics dels centres sostinguts amb fons públics.

10a. Compromís d'un acord que permeti l'adequada aplicació de la LOGSE als centres de les Illes (finançament, recursos, disposicions,...).□

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING,
ESQUI I ESCALADA

ES *REFUGI*

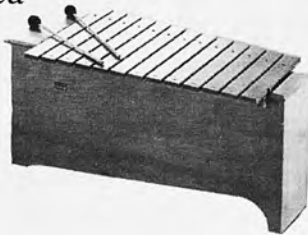
Via sindicat, 21 pati interior.
(antic edifici del Sindicat Forà)

Telèfon 716731
07002 Ciutat de Mallorca

T'EQUIPAM PER A L' AVENTURA

Musical VIA ROMA

La Rambla 7
07003 Palma de Mallorca
Tel. 72 28 26
Fax 71 18 08

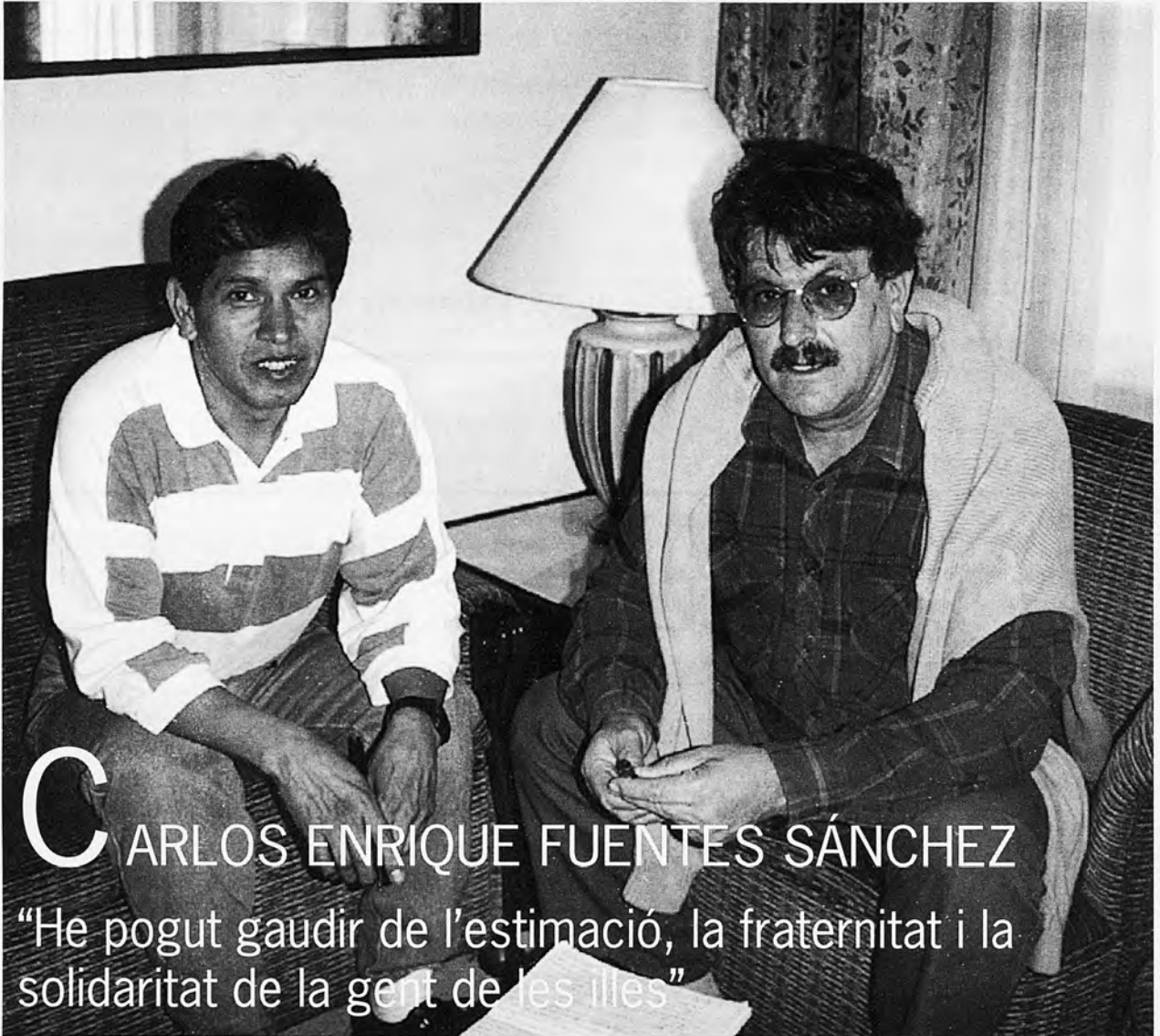

**DISPOSAM D'UN
AMPLI CATÀLEG
SOL·LICITAU-NOS-EL
AL TEL. 72 28 26**

- Instruments d'Orff i escolars
- Piarres
- Instruments de Corda
- Instruments de Vent
- Lloguer i venda de Pianos
- Pianos electrònics i Orgues
- Informàtica Musical
- Llibreria Musical i Partitures
- Accesoris Musicals

Més de 30 anys al servei de la Música

CARLOS ENRIQUE FUENTES SÁNCHEZ
"He pogut gaudir de l'estimació, la fraternitat i la solidaritat de la gent de les illes"

EDUCADOR SINDICALISTA GUATEMALTENC

ACTUAL SECRETARI D'ACTES I ACORDS DEL
SINDICAT DE TREBALLADORS DE L'EDUCACIÓ
DE GUATEMALA (S.T.E.G.)

PISSARRA. Amb quina actitud varen veure els guatemalencs la signatura dels Acords de Pau del 29 de desembre de 1996?

Carlos Fuentes. Pel Moviment Sindical i Popular, així com pels membres de les organitzacions de la Unión Revolucionaria Nacional Guatemalteca (URNG), l'exèrcit i els sectors de poder econòmic i polític, fou un esdeveniment de gran transcendència. Això no obstant, no ho fou tant per a la majoria de la població, especialment per als camperols i obrers, que ni tan sols arribaren a saber que a Guatemala s'estava donant un procés de pau.

P. Després de 10 mesos, es creu que aquest esdeveniment ha de canviar la situació de pobresa de la majoria dels guatemalencs?

C.F. Efectivament. L'agenda política no concorda amb l'econòmica. Els Acords de Pau no han influït gaire en impedir que el govern de torn imposi les polítiques neoliberals amb les accions de privatització, fons de compensació social, congelació de salaris, acomiadaments massius, etc.

P. Aleshores, la situació econòmica està passant per grans dificultats...

C.F. Així és. La situació econòmica de la població empitjora dia a dia, degut a les noves lleis. El govern continua la privatització dels béns de l'Estat, com ja va ocórrer amb GUATEL (telèfons) o amb els ferrocarrils...

Tot això ha generat acomiadaments massius. S'autoritza el cobrament en els mateixos hospitals nacionals, es liberalitzen els costos de la gasolina, es puja, d'amagat, el cost de l'energia elèctrica, s'eleva descaradament el valor de les cridades telefòniques

nacionals fins a un 3000 %...

Els salaris es mantenen estàtics, mentre que els costos de la senalla bàsica puguen quasi diàriament.

El govern pretén imposar les seves polítiques com el "Sistema d'Estalvi Provisional", que pretén cedir a la iniciativa privada nacional i estrangera no tan sols la prestació de jubilació dels treballadors, sinó encara altres programes relatius a seguretat social i salut.

Tot l'anterior empobreix més als pobres i enriqueix més als rics, tot situant Guatemala com a país on predominen la pobresa (89%) i la pobresa extrema (67%), amb un 42.5 de desocupats i un 45.6 de subocupats. Les polítiques econòmiques del govern contempnen una nova "paquetada tributària"; cosa que augmentarà un augment dels impostos del licor, del tabac, a les àrees de reserva de la nació, al fons vial, etc.

P. I els diputats... què fan per impedir aquestes accions?

C.F. Els del govern, no fan res. Els del Frente Democràtica Nueva Guatemala (FDNG) sí que fan oposició a favor dels desposseïts.

P. Com és el panorama polític del seu país després de 10 mesos de signar la Pau?

C.F. Una dreta ben definida, formada pel Partido de Avanzada Nacional (PAN) i el FRG i una esquerra constituïda pel Frente Democràtico Nueva Guatemala (FDNG). La URNG com a possible partit polític i la seva possible aliança amb el FDNG, que es podrien constituir en la primera força política del país per a 1999, si s'aconsegueix que entre la població desapareixi el fantasma de "Mincho" (guerrillero secuestrado y torturado).

P. Aquesta situació, afecta la imatge política de Gaspar Llom?

C.F. Rodrigo Astúrias segueix essent el més carismàtic dels quatre comandants de la URNG i el seu possible candidat presidencial. Ja s'han format equips d'organització política per a cada regió, departament i municipi.

P. Com es veu el PAN després de dos anys de govern?

C.F. El PAN enforteix la seva proposta governamental per a 1999 mitjançant accions popu-

listes individuals tot invertint fons destinats a salut i educació per mantenir el seu noticiari "AVANCES", que cerca consagrar la imatge del PAN davant l'opinió pública nacional i internacional, i també gastant milions de quetzals en assessors nacionals i estrangers.

No obstant això, no s'ha pogut evitar que el partit estigui sofrint un fort desgast a causa de la seva política que empobreix més els pobres.

P. L'aparició de nous partits d'esquerre, afectarà la URNG?

C.F. Alianza Democràtica (AD) i la Unidad Nacional Izquierdista (UNID) no posaran dificultats per al futur polític de la URNG, ans al contrari, seran possibilitats de coalició, tota vegada que les plataformes són semblants.

P. Quina és l'actitud de l'exèrcit en el moment actual?

C.F. L'exèrcit nacional, desobeint el mandat del Acuerdo del Fortalecimiento del Poder Civil i el paper de l'Exèrcit en una societat democràtica, es nega a reduir-se en un 33% i, contràriament, el que pretén és d'unir-se a les forces de seguretat civil per mantenir-se vigent dins les ciutats. A la vegada enforteix la Escola Politécnica militar.

El poble maia està col·locant la seva gent en quasi tots els camps socials: art, periodisme, educació, ... Sembla evident que seran els grans protagonistes en les pròximes eleccions

El ministre de la defensa ha sol·licitat que en el pressupost per al 1998 s'incrementi la seva partida. L'exèrcit mou encara els fils de la política governamental a través del Estado Mayor Presidencial.

P. Què fa mentrestant el moviment sindical i popular?

C.F. El moviment sindical i popular troba oposicions ben marcades dins les empreses privades i institucions estatals. És

necessari mencionar que el poder de convocatòria dels dirigents ha minvat. Les forces es mantenen, però hi ha molts de problemes cada dia.

P. Quin és el paper dels pobles indígenes dins el moviment popular?

C.F. És important de ressaltar la força que va agafant el movi-

ment reivindicatiu del poble maia amb base a l'Acord d'Identitat i Drets dels pobles indígenes. El poble maia està col·locant la seva gent en quasi tots els camps socials: art, periodisme, educació, ... Sembla evident que

seran els grans protagonistes en les pròximes eleccions..

P. Com ha influït l'aspecte social dins l'econòmic?

C.F. S'observen nivells més elevats de descomposició social,

com el narcotràfic amb l'empara i l'auxili de les autoritats civils i militars; molts dels que han estat capturats, no són jutjats; la impunitat: els lladres, estafadors, violadors i segrestadors segueixen lliures o són temporalment empresonats.

No podem deixar de mencionar la "massacre de Xaman". La població segueix prenent-se la justícia per les seves mans, mitjançant linxaments. La pobresa i les deportacions d'EUA segueixen propiciant les immigracions internes, i provocant un creixement desmesurat d'assentaments suburbans, que es converteixen en vertaderes coves de delinqüència on campegen els assalts, la drogaaddicció, la prostitució i les "maras" i bandes organitzades.

P. Què ens pot dir de la violència en el país?

C.F. Parlaria d'una violència intrafamiliar que es dona sobretot en els assentaments, on els

pares i padrastres agredeixen els nins i nines físicament, verbalment i psicològicament, tot i l'existència d'un nou Código de la Niñez y la Juventud.

Aquesta violència ha generat un creixement de l'índex de nins del carrer i en el carrer. Aquesta situació ha generat un nou negoci: el de l'adopció, legal o il·legal.

P. S'ha dit que el govern ha tingut intenció d'establir un estat d'excepció... és cert això?

C.F. Violència en general, segrestaments, robatoris, assalts a bancs, assassinats comuns i de testimonis claus, etc. incontrolables per part del govern que es disculpa acusant la premsa de ser la culpable de la violència en el país, i no accepta que les forces de seguretat del país són insuficients i, a més a més, deficientes.

P. Com està el país des del punt de vista sanitari?

C.F. Trobam índexs de morbiditat i de mortalitat infantil molt elevats, acompanyats de malalties endèmiques i epidèmiques com la tuberculosi, el còlera, l'hepatitis "B", el dengue hemorràgic i la SIDA.

La situació és ara més difícil perquè el pressupost sanitari és insuficient; a més, el Congrés ha aprovat el cobrament de servei en els hospitals públics.

P. En relació al compliment dels acords de pau, què ens pot manifestar?

C.F. De manera molt superficial, podem afirmar que:

- Tal vegada sigui l'Acord de Identitat i Drets dels Pobles Indígenes el que ha assolit un major grau de concreció, gràcies al suport i exigències dels grups organitzats de maies i indígenes del país.

- Contràriament, res del que

està establert a l'Acord sobre aspectes Socioeconòmics i Situació Agrària no s'ha complit.

Ens trobam amb alumnes desnutrits que arriben a l'escola més pel berenar escolar que no per aprendre

- Tota vegada que pel govern i l'oligarquia del país el més important era posar fi a la guerra, l'Acord sobre el Definitivo Cese al Fuego, així com el de Bases para la Incorporación de la URNG a la legalitat són els acords que més s'han complit.

P. Com afecta tot l'anterior a l'educació del país?

C.F. Tots els problemes econòmics, polítics i socials esmentats tenen una gran repercussió en l'educació del país, la qual, malgrat els Acords de Pau, segueix presentant un sistema insuficient i deficient. Insuficient, perquè no dóna cobertura a la totalitat de la població escolar en tots els nivells. Deficient, perquè tots els components del currículum: sub-

desnutrits que arriben a l'escola més pel berenar escolar que no per aprendre, i amb educadors

desmotivats que per poder subsistir han de realitzar fins a dues i tres jornades de treball cada dia.

Pel que fa a recursos didàctics, infraestructura i altres elements, cada dia es nota molt més la influència de la política privatitzadora. Els processos també es fan deficientes i el sistema educatiu ens presenta, segons institucions governamentals, un 56 % d'analfabetisme (70 %, segons altres institucions internacionals) més accentuat en l'àrea rural que en la urbana, i més accentuat entre les dones que els homes.

P. Quines són les mesures privatitzadores de l'educació implantades pel govern actual?

jecte, elements i processos, presenten serioses deficiències. Ens trobam amb alumnes

C.F. N'hi ha que són directes i d'altres, indirectes.

Entre les primeres trobam retalls de partides, creació de projectes i programes que pretenen deixar l'educació en mans dels pares de família.

Entre les indirectes, es pot apuntar la intromissió d'entitats de la iniciativa privada en educació.

Per altra banda, les jubilacions voluntàries dels mestres són ara cobertes per mestres amb contractes per un any.

P. Ajudarà la Reforma Educativa a resoldre la situació?

C.F. Aquesta situació canviarà segurament quan entri en vigència la Reforma Educativa, en la qual diverses organitzacions indígenes i no indígenes estan lluitant per modificar la situació.

P. Quina és la situació actual de les Ensenyances Mitges?

C.F. El nivell mitjà de l'educació a Guatemala passa també per una greu crisi, tota vegada que el Govern no ha creat un sol nou edifici escolar des de fa més de 20 anys.

Aquesta situació ha motivat:

- que l'ensenyament mitjà tan sols arribi al 23 % de la població escolar adolescent, i
- que de tal percentatge la majoria sigui atès per col·legis privats.

Com a alternativa a aquesta situació es va aprovar el funcio-

Guatemala ocupa el segon lloc en població analfabeta a Amèrica Llatina, només per sota d'Haití, i és el país que menys pressupost per capita destina a educació

nament dels Instituts d'Educació Bàsica pel sistema de cooperativa, que funcionen en un pla tripartit en què els pares de família paguen el 5 %, les municipalitats locals, el 10 % i el NINEDUC, la resta.

Tot això que hem apuntat dona una idea de l'actual crisi dels sistema educatiu a Gua-

educació general: educació en població, educació per a la pau i els drets humans, educació a

Carlos Fuentes al C.P. Juniper Serra. Foto: J. Mas

temala. Guatemala ocupa el segon lloc en població analfabeta a Amèrica Llatina, només per sota d'Haití, i és el país que menys pressupost per capita destina a educació.

P. Com funciona la Cooperació Internacional?

C.F. A Guatemala aquesta cooperació ha estat altament beneficiosa per a la millora de infraestructures, d'organització i per a la cultura dels sectors més desvalguts del país.

P. Atesa l'actual situació de

Guatemala, quins creu que són els projectes més urgents que ha d'atendre la Cooperació Internacional?

C.F. Guatemala necessita urgentment programes de salut i

través del treball, educació bilingüe i internacional, implementació de la Reforma Educativa, especialment la proposta del sector magisterial.

Altres projectes: suport a les ensenyances mitges, especialment als instituts per cooperativa; un projecte d'"escola de pares".

P. Com es pot aconseguir això?

C.F. Les entitats de cooperació internacional, especialment les espanyoles, s'han preocupat de portar un poc de felicitat a les comunitats pobres del nostre país, en vistes a l'assoliment de la Nova Guatemala, on predomini la Pau, entesa com a Justícia Social.

P. Quines activitats ha dut a terme durant l'estada entre nosaltres?

C.F. S'han fet xerrades a varis centres educatius de primària i secundària de Mallorca, Menorca i Eivissa. També hem tingut trobades amb la premsa i la població. Posteriorment hem viatjat a Catalunya, concretament

a Vic, on hem signat un conveni de cooperació amb les autoritats de la universitat i de la seva facultat d'educació. També hem tingut un encontre amb joves estudiants de la UIB.

P. En què consisteix el conveni de cooperació amb la universitat de Vic?

C.F. Concretament, 16 estudiants del darrer curs de Magisteri (14 dones i 2 homes) faran les seves pràctiques en un departament de Guatemala, entre el 7 de gener al 13 de febrer de 1998, cosa que servirà per l'intercanvi cultural i psicopedagògic entre educadors i alumnes d'aquell país.

P. Quina resposta heu trobat en les vostres xerrades de sensibilització i quines expectatives s'han creat en el seu país?

C.F. Una resposta excel·lent. Els

nins han comprés el missatge, els joves estan interessats a anar a Guatemala, els mitjans de comunicació ha cobert i publicat les rodes de premsa i els habi-

seu suport.

P. Voleu afegir alguna cosa?

C.F. Sí. L'agraïment sincer a

16 estudiants del darrer curs de l'Escola de Magisteri de Vic (14 dones i 2 homes) faran les seves pràctiques en un departament de Guatemala, entre el 7 de gener al 13 de febrer de 1998

tants de les illes, homes i dones, mestres i altres gremis, han manifestat la seva intenció d'ajudar directament amb projectes originals o donant suport als ja existents, promocionats per l'STEI i altres organitzacions no governamentals. He pogut admirar i fruit de l'estimació, la fraternitat i la solidaritat de la gent de les illes i me'n vaig amb la seguretat que els projectes que s'han presentat tindran el

l'STEI que ha propiciat la nostra presència en aquestes illes per dur a terme les xerrades de sensibilització, primer amb la vinguda de la nostra companya Josefa Ixcoy i, ara, amb la meua presència, i perquè ens heu tractat com a germans. Moltes gràcies a tothom. Gràcies a l'STEI, gràcies a Balears! □

Ara tenir un piano és més fàcil

Sense necessitat de comprar-ho, decideixi LLOGUER-OPCIÓ COMPRA

Si el seu fill o filla comença a estudiar piano, vostè ha de pensar en la necessitat de tenir un piano a ca seva.

És lògic que la decisió de comprar-lo definitivament la prengui segons els resultats del curs.

No es preocupi: MUSICASA li soluciona aquest problema.

MUSICASA li cedeix un piano, acústic o digital.

NOMÉS PER 8.700.- ptes. mensuals, més quota inicial de 28.990.- ptes. Per exemple:

Si vostè decideix comprar el piano que li vàrem cedir, fa un any o més, o qualsevol altre, marca

li descomptarem 133.300 ptes.-

AIXÍ DE FÀCIL

YAMAHA

MUSICASA

Pl. Es Fortí (cantonada Passeig Mallorca), 1
Palma de Mallorca

Telf. 281559

Presentació del CD ROM “20 anys de **PISSARRA**”

Fa vint anys, el mes de setembre de 1997, naixia l'STEI, i sortia al carrer el butlletí d'informació sindical PISSARRA. El mes de desembre de 1983 la revista PISSARRA passà a tenir un caire més pedagògic i afegí el subtítol “Revista d'ensenyament de les Illes”.

Han passat vint anys. Són pocs els lectors que conserven la vuitantena de números que s'han publicat de llavors ençà. La nova tecnologia ha permès de comprimir en un CD ROM tota la informació generada en aquests vint

anys, informació que pot ser consultada temàticament, per dates o número a número.

La presentació del CD ROM va tenir lloc al Club Diario de Mallorca, el passat 14 d'octubre, i va comptar amb la presència i la intervenció del Director de la revista “Cuadernos de Pedagogía”, Jaume Carbonell, així com la d'anteriors directors o col·laboradors directes com són: Pere Ríos, Bartomeu Canyelles, Albert Catalán i Pere Polo.

CONFERÈNCIA

LA IMPORTÀNCIA DE LES REVISTES D'ENSENYAMENT

Jaume Carbonell Sebarroja

- . Director de "Cuadernos de Pedagogía"
- . Professor de Sociologia de l'Educació a la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic.
- . Autor, entre altres llibres, de "La Reforma a lo claro" i "La Escuela: entre la utopía y la realidad".

El director de "Cuadernos de Pedagogía" va apuntar la conveniència que hi hagi moltes revistes en la mesura que s'ha de respondre a diferents demandes. La competència és bona, és una ajuda, un estímul. És, també, una mostra que hi ha ganes de llegir, mostra de salut pedagògica.

Funcions de les revistes de pedagogia:

- Difusió cultural.
- Òrgans de les distintes ideologies; no hi ha neutralitat ideològica.
- Intercanvi i de confrontació d'idees.
- Difusió d'informació (congressos, jornades, llibres, materials,...)

Jaume Carbonell va apuntar una certa resistència per part dels professionals de l'ensenyament a fer pública la seva feina. S'apunta un cert complex d'inferioritat dels mestres, manifestat en frases com "jo no sé escriure", dites precisament per aquells que tenen per funció la d'ensenyar a llegir i escriure. Fer públic allò que un està fent té una funció d'autoaprenentatge; és una teràpia, un mitjà d'autoconeixement i d'autoformació. Aquests

arguments s'han de mostrar davant els de "jo no en sé, d'escriure" o "no tenc temps."

La revista **PISSARRA** analitzada pel director de "Cuadernos de Pedagogía

"PISSARRA és més que una revista"

"Qui vulgui estudiar la història de l'educació a les Illes, ho haurà de fer a través de PISSARRA. Sense ella serà difícil recollir bona part de la història i dels seus personatges".

Segons apuntava Jaume Carbonell, els continguts de la nostra revista estan bàsicament centrats en temes de política educativa i de renovació pedagògica. Destaquen:

- L'atenció a les grans polèmiques (LODE, LOGSE, Jornada Escolar, Consells Escolars...), la seva valoració crítica i l'aportació d'elements de reflexió;
- els monogràfics (temes de didàctica, personatges, transferències, solidaritat...);
- la preocupació constant per la llengua;
- les entrevistes ("tots surten a la pel·lícula");
- preocupació pel medi i
- els temes d'internacional.

Es tracta de la revista d'un sindicat que va més enllà dels temes sindicals, sense deixar-los de banda. És una revista de cultura, una revista crítica, no exempta d'autocrítica. □

Jornades sobre les transferències educatives

Al llarg de la trajectòria de l'STEI, l'assumpció de competències educatives ha estat una reivindicació reiterada.

A menys d'un mes de ser signades pel Conseller d'Educació del Govern Balear, l'STEI va organitzar unes Jornades per tal d'explicar, informar i analitzar l'ampli ventall de qüestions que tenen com a denominador comú la política i la gestió educativa.

El catedràtic de Política i Administració Educativa, Manuel de Puelles, va obrir les jornades amb una interessant conferència centrada en les diferències existents entre les polítiques centralistes i les descentralitzadores que trobem als diversos països, sobretot d'Europa i Amèrica del Nord.

Carme Ribas i Neus Santaner parlaren de les implicacions laborals de les transferències educatives i, sobretot, de la importància de les delegades i els delegats sindicals en aquests moments.

El Secretari General, Pere Polo, exposà el model educatiu de l'STEI aprovat al darrer congrés.

Biel Caldentey i Tomàs Martínez parlaren de l'estudi econòmic sobre els costos de les transferències.

Una altra ponència va ser sobre el paper de la formació contínua i les propostes de cara a l'assumpció de les transferències, a càrrec de Tomeu Mascaró i Pere Polo.

La darrera ponència, sobre el models educatius a Europa, l'exposà Vicenç Garcia.

Les jornades acabaren amb una taula rodona, on participaren representants dels partits: PSM, EU, Els Verds i UM; un representant de la Conselleria d'Educació; un de la Direcció Provincial del MEC; Biel Caldentey, com a representant de l'STEI; amb Joan Gelabert com a moderador.

J.R. Balanzat, J. Cerdà, A. Aguilar, J.M. Salom, J. Gelabert, B. Caldentey, C. Vidal, J. Portella

LES TRANSFERÈNCIES EDUCATIVES (RESUM)

El Sr. Manuel de Puelles és catedràtic de Política i Administració Educativa de la UNED i membre del Consell Escolar de l'Estat.

L'Estat Autonòmic, un repte històric

La creació de l'Estat Autonòmic representa el segon intent històric de donar una resposta constitucional al problema de la integració de les diferents regions nacionalitats històriques existents a l'estat espanyol. Es tracta de constituir un model polític de convivència que, mantenint els trets bàsics de l'Estat unitari, assumeixi també el caràc-

Biel Caldentey i Manuel de Puelles

ter pluricultural i plurilingüístic d'aquest complex ens que s'ha anat constituint al llarg de cinc segles i que denominam *Espanya*.

Això explica que l'Estat autonòmic sigui d'alguna forma un híbrid, fruit de l'encreuament entre l'Estat regional i l'Estat federal. L'Estat autonòmic és quelcom més que l'Estat regional però també quelcom menys que l'Estat federal.

Centralització versus descentralització

La centralització política i administrativa ha estat un continuum en el funcionament de l'Estat des del 1812 ençà. Les tendències descentralitzadores que han pugnats per corregir els efectes de la centralització i han intentat, de vegades, la seva superació no han tingut mai prou força.

L'Estat autonòmic no és, només, una resposta a un problema secular, el de les aspiracions d'autogovern de les regions i nacionalitats històriques, sinó també una resposta a una fórmula avui esgotada a quasi tots els països europeus, el de l'Estat fortament centralitzat.

A les acaballes del segle passat, el pensament

francès propugnava la descentralització funcional o la descentralització per serveis, la qual cosa tractava de pal·liar els notables defectes d'una centralització incapaç d'afrontar els nous problemes derivats del creixent intervencionisme de l'Estat. No obstant això, el segle XX demostraria que la descentralització funcional no era una alternativa a la descentralització territorial.

El model espanyol de descentralització educativa

El sistema educatiu està sotmès també a la divisió vertical del poder que caracteritza l'Estat autonòmic. La competència sobre educació s'ajusta també a les regles de distribució competencial previstes a la Constitució i als estatuts d'autonomia:

a) matèries que totes les comunitats autònomes poden assumir. És un mínim competencial.

b) matèries que la Constitució atribueix a l'Estat, algunes lligades al principi de sobirania, altres al principi d'unitat.

c) matèries de l'Estat que no sent de sobirania poden ser exercides per les comunitats autònomes en virtut expressa dels seus estatuts -és el cas de les nacionalitats històriques- o per reforma estatutària un cop transcorreguts cinc anys des de l'aprovació dels estatuts.

La determinació general de les competències educatives que han d'exercir l'Estat i les comunitats autònomes emana de la Constitució, que, a la vegada, remet als estatuts d'autonomia quant a la seva delimitació. Del joc d'ambdues institucions normatives resulta:

a) que l'Estat té assignat un bloc competencial constituït per la regulació dels títols acadèmics i professionals, d'una banda, i, de l'altra, per les normes bàsiques de desenvolupament de l'article 27 de la Constitució.

b) que tots els estatuts d'autonomia assignen a l'Estat una nova competència com és l'alta inspecció.

c) que totes les comunitats autònomes han assolit o poden assolir un notable grau de potestats legislatives i d'execució.

Anàlisi d'un procés: les lleis orgàniques d'educació

Va ser el govern de la UCD el que va delimitar el model autonòmic d'educació.

El poder central, durant les discussions dels primers estatuts -basc i català- va intentar d'estendre al màxim la seva esfera d'acció, mentre que els poders perifèrics van lluitar per assegurar-se les màximes quotes de poder autoritzades per la Constitució. Així els representants autonòmics acceptaren que l'educació no fóra considerada com una competència exclusiva de les comunitats autònomes, sinó com una competència plena, és a dir, obtingueren un ample reconeixement de potestats legislatives i d'execució; els repre-

El model espanyol es caracteritza per una quasi total descentralització administrativa i per una part significativa de descentralització política

sentants de l'Estat acceptaren la competència plena de les comunitats autònomes a canvi de remetre el límit d'aquesta competència a les competències educatives de l'Estat atorgades per la Constitució.

La fórmula objecte de consens fou: correspon a la comunitat autònoma la regulació i l'administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en el marc de les competències de l'Estat i sota la supervisió de l'alta inspecció.

La llei orgànica que va aprovar l'Estatut de Centres Escolars (LOECE) va establir les competències que en qualsevol cas i per la seva pròpia naturalesa correspon a l'Estat, això és, l'ordenació general del sistema educatiu, la regulació dels títols acadèmics i professionals, la fixació de les enseyanes mínimes i l'alta inspecció.

La descentralització educativa en el context europeu

Una comissió d'experts, reunits el desembre del 1993 a Estrasburg, en el si del Consell d'Europa, va tractar, entre d'altres temes, la centralització/descentralització de l'ensenyament. Una de les conclusions a la que es va arribar fou que aquesta qüestió és el bessó de tots els debats en

tots els països d'Europa.

A l'hora d'enquadrar els diversos països europeus des de la perspectiva de la centralització/descentralització, la comissió va establir el següent criteri: sistemes educatius centralitzats, sistemes educatius descentralitzats i sistemes educatius en vies de descentralització. L'Estat espanyol fou tipificat com un sistema educatiu en vies de descentralització.

De Puelles fa una anàlisi i una tipologia dels sistemes educatius des de la perspectiva de la descentralització. Així, estableix un ample arc, representat per set nivells, el recorregut del qual ens dona els distints graus de la descentralització educativa: sistemes educatius centralitzats -Irlanda-, sistemes centralitzats amb tendència a la descentralització -França-, sistemes de descentralització regional -Itàlia-, sistemes de descentralització intermèdia -Espanya-, sistemes de descentralització federal -Alemanya-, sistemes de descentralització federal i municipal -Suïssa i Estats Units-, sistemes de descentralització local i acadèmica -Gran Bretanya-.

El model de l'Estat espanyol no es pot enquadrar dins els models federals, en els quals el poder central a penes té competències en educació, però tampoc dins els models regionals perquè les comunitats autònomes tenen un considerable poder de decisió si se les compara amb les regions italianes.

El model espanyol de descentralització educativa no es correspon, doncs, amb l'Estat federal, encara que l'Estat espanyol sigui un Estat autonòmic amb tendència federalitzant.

L'Estat espanyol ha suprimit les direccions provincials a les comunitats que ja han rebut el traspass competencial, ha transferit part important del seu poder de decisió sobre el professorat, ha traspassat tots els centres docents, ha transferit totalment la inspecció tècnica, ha donat àmplia intervenció a les comunitats en la delimitació del currículum estatal -un 35% i, en el cas de les comunitats amb llengua pròpia, un 45%-, ha traspassat la competència per a l'expedició dels títols i ha atorgat autonomia financera a les autonomies mitjançant els procediments previstos constitucionalment. Així doncs, estam davant un model caracteritzat per una quasi total descentralització administrativa i per una part significativa de descentralització política.

Algunes reflexions sobre la política educativa de l'Estat autonòmic

Aspectes positius de la descentralització educativa:

1. S'han transferit eficaçment les competències a set comunitats amb competències plenes.

2. S'ha creat una cultura autonòmica que ha fet possible superar les dificultats inicials que amenaçaven l'efectivitat de la descentralització educativa: la tradició estatista dels cossos docents, s'han incorporat diverses llengües a l'ensenyament, etc.

3. Es va adoptar un procediment extraordinàriament dinàmic a l'hora dels traspassos de competències a les comunitats amb competències plenes.

4. Les relacions entre les autoritats educatives de l'Estat i les de les comunitats autònomes no han estat especialment conflictives.

Aspectes negatius de la descentralització educativa:

1. L'opacitat del sistema descentralitzat d'educació.

2. La descentralització és un fenomen dinàmic que no s'esgota en les entitats territorials de caràcter intermediari. La dinàmica democràtica de la descentralització reclama un major grau de participació en el poder de decisió, sobre tot pel que fa als municipis.

Per raons d'eficiència i per raons de democràcia local, les comunitats autònomes no poden seguir sent l'únic eix competencial de l'ensenyament bàsic al seu propi territori.

3. L'Administració educativa de l'Estat no ha sofert la transformació que exigeix el procés autonòmic: un petit ministeri impulsor de la política legislativa de l'Estat, artífex, juntament amb les comunitats autònomes, de la programació general de l'ensenyament, promotor de la cooperació i de la coordinació, corrector de les desigualtats regionals i agent avaluador del sistema educatiu.

4. La reforma dels mecanismes financers del procés: la corresponsabilitat fiscal.

La realització pacífica, consensuada i democràtica de l'Estat autonòmic és ple de dificultats. Per afrontar aquest repte no disposem de res més que l'ús diari de la llum de la raó. □

— PONÈNCIES —

“El paper de les delegades i delegats sindicals davant les transferències d'educació”

Ponents: Neus Santaner
Carme Ribas

El traspàs de competències per als treballadors i treballadores de l'ensenyament privat ha de tenir sens dubte una perspectiva de futur esperançadora. Tots els qui formem part de l'STEI, sempre hem defensat el conveni autonòmic. Les problemàtiques s'han de tractar directament entre els afectats, sense grans distàncies que les separin. I és aquí la importància que tenen els delegats i

Neus Santaner i Carme Ribas

les delegades com a dinamitzadors de les negociacions. Per una part han de crear, recollir i transmetre (com una mena de feed back) les reivindicacions, necessitats, suggeriments dels centres al sindicat, i aquest elabori les plataformes, dissenyi les estratègies a dur a terme per tal d'aconseguir els acords amb els oponents a la negociació, siguin patronals o administració.

“Els models educatius a Europa”

Ponent: Vicenç Garcia

El criteri per enquadrar els distints estats europeus des de la perspectiva de la centralització/descentralització dels sistemes educatius és la concentració o dispersió del poder de decisió. D'aquesta manera, podem establir una divisió tripartida:

1. Sistemes educatius centralitzats, l'estructura dels quals, govern i funcionament estan en mans del poder polític i dels òrgans suprems de l'administració nacional. França n'és l'exemple paradigmàtic. De les seves fonts n'han begut els sistemes centralitzats del sud d'Europa: Itàlia, Portugal i Grècia.

2. Sistemes educatius descentralitzats, amb força pes específic en el mapa de l'educació mundial, tant pel nivell quantitatiu i qualitatiu que han assolit com per la seva tipologia organitzati-

Vicenç García

va. Tenim com exemples *els estats federals*, Suïssa -model quant a diversitat en educació- i Alemanya, i *la regionalització britànica*.

3. Sistemes educatius en vies de descentralització, tot i que tenen una estructura bàsicament centralitzada manifesten una voluntat de veritable descentralització: *Àustria*, que ha buscat l'equilibri entre les autoritats educatives centrals i les provincials; *Bèlgica*, clar exemple de regionalització lingüística; *l'Estat espanyol*, un estat autònom amb una clara tendència, segons de Puellas, federalitzant.

“Estudi de l'STEI sobre les transferències educatives”

Ponents: Biel Caldentey
Tomàs Martínez

La conferència sobre L'ESTUDI DEL COST DE LA TRANSFERÈNCIA DE L'EDUCACIÓ es va centrar en demostrar la discriminació que a nivell educatiu han patit les Illes Balears des de fa més de 25 anys.

La primera part de la conferència es basà en fer palesa aquesta discriminació entre els anys 1980 i 1992. La segona part va fer referència a la descripció del sistema educatiu de les Illes Balears (alumnat, centres, ràtio, despesa educativa). A continuació es presentà l'estudi de l'STEI sobre la previsió del cost de la transferència educativa que es resumeix en les xifres següents:

a) Despesa de la D.P. de Balears per a l'any

1997, segons estimació de l'STEI: 35,6 mil milions de pessetes.

b) Despesa que correspon a la CAIB d'acord amb el número d'alumnat per estar d'acord amb la mitjana del MEC: 47,3 mil milions de pessetes.

c) Despesa per a l'aplicació correcta de la LOGSE i aplicació de la Llei de Normalització Lingüística: 20,4 mil milions de pessetes.

d) Despesa mínima a transferir: 56,6 mil milions de pessetes.

Biel Caldentey i Tomàs Martínez

Es va concloure l'estudi indicant que si a les Illes es dediqués el 4,57% del PIB de Balears (mitjana estatal) a educació, la quantitat es situaria prop dels 95 mil milions de pessetes.

“El paper de la formació contínua”

Ponents: Tomeu Mascaró
Pere Polo

1. Sembla que els 150.000 milions de pessetes que mou la formació dels treballadors (contínua i ocupacional) s'han convertit en una guerra política. De moment la batalla la tenen guanyada les patronals i els sindicats majoritaris. Però hem de denunciar que ningú parla de l'adequació del reciclatge professional a la realitat social i empresarial del país, fet que possiblement requeriria una important transformació dels acords de la formació contínua.

L'STEI, com a sindicat de classe, ha de proposar un sistema de formació que doni la seguretat a tothom de poder accedir a una formació professional de qualitat. Aquesta formació ha de ser present durant tota la vida laboral dels treballadors.

Com a sindicat de l'ensenyament ha de proposar que el sistema de formació no quedi fora del sistema educatiu per poder garantir la corres-

pondència entre les titulacions acadèmiques i professionals.

Tomeu Mascaró

Com a sindicat nacional ha de reclamar que els treballadors de les Illes puguin participar en les decisions de l'empresa que afectin la formació. Aquesta participació no l'han de marcar exclusivament els agents socials amb representació estatal.

L'STEI ha de lluitar diàriament per mantenir una oferta de formació diferenciada de les opcions de les grans centrals sindicals. La configuració d'aquests programes formatius ha de dissenyar-se des de una filosofia emancipadora i solidària.

2. Proposta d'elaboració d'un Pla Marc de Formació del Professorat

Una planificació del pla marc de formació del professorat, coherent i sistematitzat, ha d'impli-car tot el professorat. Ha de respondre a quatre trets fonamentals:

- Estar lligat a la pràctica professional
- Ha de tenir com a eix la formació contínua del professorat o la mateixa aula, i ha de ser fonamental per a l'elaboració del P.E.C.
- Ha de contemplar estratègies diversificadores per personal heterogeni, els distints nivells, etc.
- Ha de ser descentralitzadora i concretar-se en plans de formació decreixent (autonomia, illes, comarques, centres,...)

Per tot això s'ha de contemplar l'adequada dotació de recursos econòmics i humans.

"El model educatiu de l'STEI"

Ponent: Pere Polo

El nostre model d'escola té com a principis organitzatius: descentralització i participació.

Els doblers públics s'han de destinar al desenvolupament d'una única xarxa escolar pública i per a tothom, que superi la dicotomia d'escola pública i privada, que representi desenvolupi la seva actuació a partir d'un Projecte Educatiu General que li doni unitat i coherència, que tenguí l'alumne com a principal protagonista i com a finalitat bàsica el desenvolupament de cada individu, com a persona i com a membre de la societat on viu, tenint en compte la interacció de l'escola amb en món que l'envolta.

Aquesta escola pública ha de ser: gratuïta, autònoma, democràtica, pluralista, laica, arrelada al medi, científica, educadora per a la pau, integradora, no discriminatòria i bastidora d'un projecte nacional.

Pere Polo

El nostre model d'escola requereix polítiques d'ocupació, de solidaritat, de desenvolupament social i de prioritació de la inversió pública en educació, que entren en contradicció amb el discurs neoliberal en política econòmica i social

El nostre model d'escola propugna la participació com un instrument vàlid, però constatem la manca de preparació, de mitjans, la poca tradició participativa, l'escàs interès de les institucions, que fan que la realitat no respongui a les expectatives creades i que en l'actualitat existeixi poca participació en tots els nivells i en tots els sectors.

El nostre model d'escola demanda uns criteris de matriculació d'alumnes que garanteixi la igualtat d'oportunitats, la no discriminació i la no separació de l'alumnat en centres en funció del seu origen o de les seves possibilitats econòmiques. La convivència en un mateix centre d'alumnat de procedència diversa és positiu per a una socialització democràtica i integradora. Aquests criteris s'haurien d'ajustar de tal manera que permeti que l'alumnat pugui accedir a un determinat centre i de mantenir les mateixes oportunitats d'escolarització per a tothom. □

*Casa
Domar
Flores*

**ARTICLES
PER A ARTISTES**

PAPERS PINTATS

PINTURES

MARCS I MOTLLURES

**Sant Miquel, 77
Tel. 72 14 83
07002 Palma de Mallorca**

ALNO[®]

La cuina
menys comú
del mercat

PROCUINE STUDIO
MOBILIARI DE CUINA

C/ Cecili Metel, 5A
Tfs.: 71 75 61 - 71 06 49
Palma de Mallorca

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca) Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BOSÉNDORFER • C.BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi

El millor servei post-venda Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS

LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS

INSTRUMENTS HISTÒRICS

(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)

PIANOS ELÈCTRICS • ACCESORIS • TRANSPORTS

SERVEI DE
LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES
DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES
I LLIBRES
INFANTILS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

tecno broker

Corredoria d'Assegurances S.L.

Una assegurança intel·ligent

Una assegurança eficaç

**Productes comercialitzats
en exclusiva**

- Llar
- Subsidi
- Medicina privada

C/ Julià Àlvarez, 8 1r esq.
07004 Palma de Mallorca
Tel. 76 13 35 Fax 76 07 52

EL PROGRÉS
DE MALLORCA
ESTÀ EN LES
VOSTRES MANS.

EL PROGRÉS ESTÀ EN LA FAMÍLIA I EN LES AMISTATS

EL PROGRÉS ESTÀ EN LA CULTURA I EN EL PATRIMONI HISTÒRIC

EL PROGRÉS ESTÀ EN L'ESPORT ESTÀ EN EL FOMENT DE L'OCUPACIÓ

EL PROGRÉS ESTÀ EN LA CONSERVACIÓ DEL MEDI AMBIENT

ESTÀ EN L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI I EN L'URBANISME

ESTÀ EN EL BENESTAR SOCIAL

Ara fa dos anys el Consell de Mallorca es va comprometre amb els ciutadans en una política de dinamització social. La primera institució de l'illa no pretén altra cosa que connectar amb les necessitats i motivacions reals d'una societat moderna i plural ansiosa de projectar-se al futur. De llavors ençà els resultats comencen a evidenciar-se, així com el fet...

...de que l'actitud individual és el primer motor d'evolució d'una col·lectivitat. Que els uns i els altres, persones i institucions, segueixin en la seva fructífera labor complementària depèn tant de la sensibilitat del govern de Mallorca envers de les exigències socials com de les ganes i capacitat de resposta als reptes del progrés que mostrem els ciutadans.

Si tu progresses, Mallorca també

Consell de Mallorca
Illa de progrés

Torre de l'Amor, 4 Apartat 142
Tel. (971) 724176 Fax 726252
07001 Palma de Mallorca

E-mail: editorial.moll@oceas.es
Comandes Tel/Fax (971) 761422
http://www.ocea.es/home.htm

LLIBRES DE LLENGUATGE

Tot un sistema d'aprenentatge fet per autors mallorquins pensant en les necessitats pedagògiques de les nostres escoles

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Primer curs: ANSA PER ANSA. QUADERNS 1,2,3.

Elisabet Abeyà, Maria Fortuny, Assumpta Mascaró i Andreu Terrades. Dotats amb fitxes de treball i Guia del mestre.

Iniciació a la lectura: *DE MICA EN MICA*. Sèrie de 20 llibrets de lectura progressiva. Text de Ramon Bassa. Dibuixos d'Aina Bonner.

Sèrie ALBA. Cada llibre acompanyat de la seva guia didàctica

Autors: Ramon Bassa, Miquel Cabot, Ramon Díaz, Joan Lladonet i Immaculada Pastor.

Segon curs:	ALBA	2
Tercer curs:	ALBA	3
Quart curs:	ALBA	4
Cinquè curs:	ALBA	5
Sisè curs:	ALBA	6

Llibres de lectura:

Col·leccions *AIXÒ ERA I NO ERA*,
TITELLES, *TIRURANY* i *SOL ALT*

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA E.S.O.

Cada llibre acompanyat de la seva guia didàctica

Autors: Ramon Bassa, Miquel Cabot, Ramon Díaz, Joan Lladonet i Immaculada Pastor

Primer curs: **LLENGUA CATALANA 1**

Segon curs: **LLENGUA CATALANA 2**

Tercer curs: **LLENGUA CATALANA 3**

Quart curs: **LLENGUA CATALANA 4**

Llibres de lectura:

Col·leccions *SOL ALT*, *LA FINESTRA*,
ILLES D'OR i *BIBLIOTECA BÀSICA DE MALLORCA*

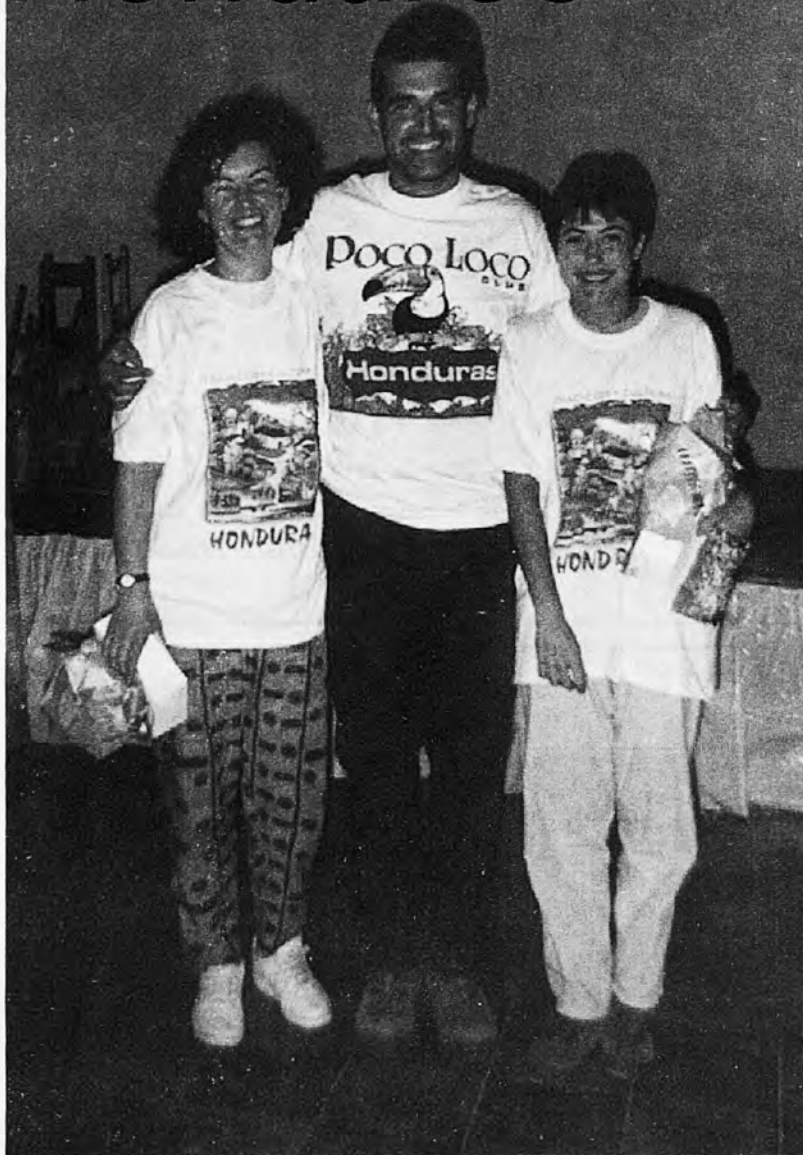
CUINA MALLORQUINA MENÚ DIARI

**BATEJOS - NOCES - COMUNIONS
MENJARS D'EMPRESA**

SALES CLIMATITZADES

Ctra. Manacor - Inca, km. 9 · Tel. **83 02 46** · 07520 **PETRA**

Seminari didàctic a Hondures

Els tres cooperants

Didàctica dels Recursos en el Currículum Escolar

Àngels Alzina
Isabel Gamero
Gabriel Simonet

Per començar a explicar un viatge, no cal referir-se a l'estada a fora ni acudir a les conclusions posteriors. En el nostre cas, el viatge començava molt abans, aquí mateix, a Mallorca.

Podríem dir que hi havia una motivació ben personal i una altra més general i més objectiva.

La nostra idea del viatge tenia aquestes dues vessants ben definides. Per una banda, hi havia una certa necessitat dins cada un de nosaltres per descobrir món, per fer d'allò que en diuen l'aventura, una realitat... A més, sentíem un anhel de caire més bé ideològic que ens disposava a emprendre aquella aventura;

és a dir, una idea que definíem com a solidaritat i cooperació.

La iniciativa partí de l'STEI amb col·laboració amb el FOMCA (Federación de Organizaciones Magisteriales de Centroamérica).

Gairebé ens assabentàrem a través de les reunions que convocava el sindicat illenc, per tal

de recaptar un grup de voluntaris interessats en impartir un seminari didàctic a Hondures. No s'exigia un tema concret ni unes dates fixes; per mor d'això, nosaltres mateixos ho triàrem. El tema elegit fou la Didàctica dels Recursos en el Currículum Escolar. El seminari s'impartiria a les ciutats de Santa Bàrbara, Marcala i Danlí.

El motiu de la tria d'aquest tema era de promoure una reflexió i compartir experiències sobre el currículum i específicament els recursos didàctics. Una vegada que això estava aclarit mínimament, ens quedava un llarg camí per recórrer. Mai s'ens oblidaran aquells dos mesos de finals de curs escolar entre reunions, feines i telefonades per coordinar-nos i preparar el material necessari. A mesura que passava el temps, a les nostres reflexions i intercanvi de coneixements, ens acompanyaven hores creixents d'angoixa i d'il·lusió.

Ens proposàrem tenir un contacte molt directe amb les condicions de la seva realitat educativa, de la qual en sabíem poc. Aquest tema ens permetia aconseguir aquells objectius que ens havíem proposat a nivell professional, i també aquells altres més particulars. Esperàvem intercanviar molta informació, moltes experiències, i compartir uns dies de contacte humà.

Estructura del seminari:

- Introducció teòrica al tema.
- Desenvolupament d'una sèrie de tallers pràctics relacionats amb els recursos:
 - Coneixement del nin a través de la pintura.
 - Sofrologia aplicada a l'educació.
 - Usos de la cultura i música popular en el llenguatge escrit.
 - Eixos transversals.
 - Planificació i realització d'una sortida escolar.
 - Treballs manuals.

- Conclusió. A cada taller hi havia un procés de ponència, pràctica, intercanvi i recull d'impressions.

Des que arribàrem ens trobàrem magníficament acollits. A Santa Bàrbara vivíem a casa dels mestres on estàvem com a ca nostra.

El grup de participants era més nombrós del que havíem pensat, setanta dues persones en total, molt motivat, participatiu i amb inquietuds. De fet, molts d'ells ens demanaren que els enviàssim material d'àrees específiques.

A Marcala, unes seixanta persones, gent ben organitzada, ben informada i molt interessada. Destacam d'aquesta zona la

part dels dirigents sindicalistes i dels participants en els seminaris.

part dels dirigents sindicalistes i dels participants en els seminaris. La majoria dels docents es veuen obligats a compaginar diàriament el seu torn de feina a l'escola pública amb un altre a la privada.

Nosaltres participàrem a manifestacions, assemblees i entrevistes a la ràdio on donàrem suport a les seves accions reivindicatives en pro del Estatuto. Amb gran satisfacció per a nosaltres, dos dies abans de la nostra partida -el 28 de juliol- vàrem poder compartir amb els companys les companyes d'allà l'alegria de l'aprovació d'aquesta llei fonamental.

Tot el viatge i els seus continguts han resultat una experiència única, sobretot pel tracte ben cordial que hem rebut per

Hem après punts de referència que ens ajuden a entendre millor aquella realitat i la nostra

labor dels supervisors educatius (equivalents al nostre servei d'inspecció) pel seu caire col·laborador i menys fiscalitzador.

La ciutat de Danlí, per ser una de les ciutats grosses del país, presentava unes característiques distintes als altres llocs on havíem estat. Amb això volem dir que la gent era més individualista.

Passam a un altre punt importantíssim que ens va ajudar a conèixer la seva situació professional. Ens trobàrem immersos en la lluita sindical que en aquell moment estaven duent a terme els ensenyants per a l'obtenció del **Estatuto del Docente**, el qual feia setze anys que estava en tràmits de redacció i aprovació. Aquest estatut contempla bàsicament la millora de les condicions administratives, reconeixement dels drets bàsics (com gaudir de llicència amb sou per malaltia, per maternitat) i econòmiques, com l'assoliment progressiu d'un sou just que els permeti arribar a fi-

part dels dirigents sindicalistes i dels participants en els seminaris.

Hem après punts de referència que ens ajuden a entendre millor aquella realitat i la nostra. No es tracta de comparar, sinó de situar-nos dins un context, el que defineix la nostra vida actual.

Ens agradaria que aquest article no acabàs aquí. Hi ha moltes anècdotes per recordar i contar. Visitàrem molts de llocs interessantíssims, apart de les ciutats on estàrem, i coneguérem molta gent. Ara, quan els recordam tot té un nom més proper a nosaltres. Les experiències viscudes ens varen fer sentir, entre nosaltres, més amics i ens sembla quasi mentida que, després del poc temps que feia que ens coneixíem, compartís-sim tots aquells moments de la manera que els vàrem viure. Seria una llarga llista recordar tot el que vàrem veure, sentir i conèixer.

Definitivament ens va valer la pena! □

La meva experiència com a cooperant a Hondures

Jordi Casals i Fernández

I PART:

HONDURES: ESTAT DEL PAÍS

Sovint es diu que Hondures és un dels països més despersonalitzats i dòcils d'Amèrica llatina. Hondures ha estat i està dominat, en tots els terrenys, pels Estats Units. Per dir-ne uns exemples, en el terreny militar, ha servit de base d'operacions estratègiques per reprimir les revoltes civils dels països veïns,

de crear una èlit de terratinents autòctons. Així que grans companyies bananeres nord-americanes com United Fruit o Standard Fruit han aconseguit, fins i tot, modelar la política hondurenyia. En l'aspecte social, Hondures té al voltant d'uns 5 milions i mig d'habitants d'on 3/4 parts de la població és pobra. En algunes zones l'atur arriba a la quota del 90% de la població. Els ingressos per habitant tot just assoleixen els 700 dòlars a

til dels nous rics.

Tot i que el turisme ocupa la quarta força en importància com a entrada de divises, sols és freqüentat a les ruïnes maies de Copán i les Islas de la Bahía. La resta del país desconeix el turista. Passejar-te pels carrers de Tegucigalpa o de San Pedro Sula, a partir de les 8 de la nit, implica un alt risc de ser atracat. Les conegudes "maras" o quadrilles d'adolescents i nens sovintegen en els carrers de la capital o ciutats importants, fent rapinya a tot el que troben per davant, inhalant cola en ple dia o simplement increpant qualsevol persona amb cara de foraster perquè li doni qualche almoïna.

Tegucigalpa té fama de ser la ciutat de tot el continent americà amb més armes per habitant. Si et poses al costat de l'entrada de qualsevol lloc públic nocturn observes com el pistoler de seguretat de torn, fortament armat, va registrant als clients, un per un, i aquests van dipositant tota "l'artilleria" a la taquilla.

Hi ha una dita popular molt estesa per la població (que a mi personalment em va fer posar

El somni de bona part dels hondurenys és aconseguir un visat per residir als EUA

el Salvador i Nicaragua, en els darrers anys. En l'aspecte econòmic, a Hondures el 80% de les exportacions estan basades en l'agricultura. Ja des de les darreries del segle passat, hi ha hagut interessos econòmics nord-americans en la zona. A diferència d'altres països veïns com Guatemala, El Salvador o Nicaragua, Hondures, al llarg d'aquest segle, no ha aconseguit

l'any. Després d'Haití i Guatemala (que tenen el PNB més baix) Hondures es situa com un dels països més pobres d'Amèrica Llatina.

Xerrant amb la gent del carrer, te'n adones que el somni de bona part dels hondurenys és aconseguir un visat per residir als EUA. En els aeroports, et trobes amb hondurenys residents als EUA que vénen a Hondures lluint anells i collarets d'or, a l'es-

la pell de gallina quan la vaig sentir per primer cop) i que crec que defineix el grau d'assumpció de la realitat del país dels hondurenys i hondurenyes. I, a la vegada, trenca tots els tòpics que comentava al principi d'aquest article; perquè, indirectament a tothom qui la diu el comproment a no abaixar la guàrdia: "nos podrán quitar todo menos la alegría".

L'ESTATUT DEL DOCENT

M'agradaria enllaçar tot això esmentat més amunt. Podríem resumir aquest "panorama hondureny" amb una màxima assumida per qualsevol implicat directament en l'estudi de la pedagogia: "l'escola és un reflex de la societat"; és a dir, som el que som perquè tenim el que tenim. Per tant, l'escola hondurenya l'hem de contextualitzar dins el seu marc natural.

Un professor de matemàtiques de secundària, afiliat al sindicat PRICHMA¹, em comentava: "mire, yo, como muchos otros colegas, solo con el horario de

tre de primària és de 1296 lempiras (=17.496 PTA). Amb això vull dir que ensenyants hondurenys no els queda més remei per sortir de la misèria d'un sol sou que cercar un altre treball o apuntar-se a l'horari de la tarda o, àdhuc al de nocturn per poder reunir un sou digne per poder passar el mes.

Per contrarestar les reivindicacions de "l'Estatut del Docent" i enfrontar els ensenyants amb la resta del poble, el mitjans oficials del govern han propagat els falsos raonaments típics que sents a la gent del carrer com que "no sé per què es queixen els mestres si com ells no hi viu ningú..., pocs hondurenys disposen de temps durant el dia per accedir a dos sous", etc.

Però què és l'Estatut del Docent?

Més o menys, es pot resumir amb els següents punts:

- en el termini de dos anys, fins l'any 2000, el govern es compromet a incrementar el pressupost en educació en 1 milió i mig de lempiras (=20.250

lempiras (=48.411 PTA);

- el govern es compromet a crear quasi 3000 places més de vacants per als mestres.

- per primera vegada hi haurà un pagament de les vacances, encara que sols cobraran els docents que duguin de 5 a 10 anys de feina, cobraran 10 dies de feina. Aquells que duguin de 10 a 15 anys, cobraran 15 dies de feina; els de 15 a 20 anys, cobraran 20 dies i els de més de 20 anys, 30 dies de feina;

- equiparació dels sous dels mestres de primària amb els de secundària².

En contrapartida, els docents es comprometen a eradicar el 40% d'analfabets que hi ha al país. Això es farà mitjançant el lliurament gratuït de cada ensenyant de dues hores diàries fins l'any 2005.

La lluita per la consecució de l'Estatut del Docent fou empresa com a miratge dels homòlegs costarriquenys. Des de fa uns 16 anys, els i les ensenyants d'Hondures començaren una lluita que ha culminat a finals de juliol d'enguany amb l'aprovació de l'Estatut.

Al llarg d'aquests anys la lluita unida de tots els docents, a tots els nivells de l'ensenyament, s'ha convertit en un veritable contrapoder que ha qüestionat les promeses electorals fetes pel President Carlos Reina del Partit Liberal. Malgrat que hi havia membres de l'ala més conservadora del govern, com el ministre de finances, que estava talment en contra de l'Estatut del Docent, hom diu que la sensibilitat del Pre-

sident Reina, qui en altres temps havia exercit de docent, fou decisòria a l'hora d'aprovar l'Estatut del Docent. Tanmateix, allò que cal deixar clar és que l'or-

Alumnes d'una escola hondurenya

la mañana ya tengo suficiente. Por la tarde, comparto con mi cuñado un negocio de un video club".

El sou base actual d'un mes-

milions de PTA). Això suposarà que els mestres augmentin el salari progressivament fins arribar a l'any 2000 amb l'increment d'un 276 % igual a 3.586

ganització unitària de tots els ensenyants i de llurs organitzacions magisterials han fet possible l'assoliment d'aquesta victòria. I furgant més en aquesta línia, cal ressaltar el paper capdavanter del sindicat majoritari en el gremi d'ensenyants COLPROSUMAH³ en l'impuls i mobilització de tota la comunitat educativa per a aquest fi.

Per acabar, m'agradaria contraposar al parlat sobre la submissió i docilitat del poble hondureny al principi d'aquest escrit.

un punt de partida comú: la docència. I dic la docència perquè des dels meus humils coneixements sobre aquest camp, vaig intentar coordinar la experiència pràctica dels mestres de magisteri o de secundària amb els teòrics del camp de la pedagogia⁶.

L'esdeveniment, a grans trets, hom pot considerar-lo reeixit per la raó següent. Només en acabar el curset, membres del sindicat organitzador (COLPROSUMAH) em van demanar els meus apunts i material

podria ser el punt de partida per dividir, encara més, la societat i els docents. Amb això vull dir, que en un país on existeix el 40 % d'analfabetisme, l'obertura de l'escola a la comunitat pot ser fàcilment manipulada pels dirigents econòmics i polítics de la comunitat i es pot convertir en una arma en contra dels principals promotors d'aquest canvi: els ensenyants. Per això, pels que defensen l'escola pública hi ha una por evident: el país veí, Guatemala, on l'ensenyament mitjà ha passat gairebé a mans de l'escola-empresa privada.

Però, centrant-nos una mica en el curs de *Disseny Curricular* direm que ens proposarem els objectius generals següents:

1. Conscienciar els ensenyants sobre la importància del disseny curricular;

2. Reflexionar sobre les seves destreses i habilitats comunicatives i metodològiques en l'aula;

3. Analitzar i contrastar els processos i reformes dels sistemes educatius a Hondures i a l'Estat Espanyol.

Tot això, venia avalat amb els continguts dividits en 3 mòduls:

- Programació: anàlisi de necessitats, objectius, continguts i activitats.

- Impartició: metodologia, dinàmiques de grups, habilitats docents, tipologies discents i recursos didàctics.

- Avaluació.

Amb tot, s'ha de dir que anar de cooperant implica un canvi de mentalitat del dia a dia que sovint estem acostumats a trobar-nos en el país d'origen. Per exemple, cal ser flexible i acceptar canvis sobtats d'última hora. També és important comptar amb el factor *improvisació* que ens caldrà recórrer força vegades. En altres paraules no es pot anar per aquests països esperant que algú a darrera un mostrador atindrà els teus dubtes o et donarà explicacions i disculpes pel mal funcionament dels serveis. Ací cal que tu ma-

Al llarg d'aquests anys la lluita unida de tots els docents, a tots els nivells de l'ensenyament, s'ha convertit en un vertader contrapoder

Perquè els moviments contestataris com el d'ensenyants o el de metges de la "Seguretat Social" són un clar exponent que qualche cosa s'està movent i el país no és el mateix que els tòpics d'abans.

II PART:

CURS DE DISSENY CURRICULAR

Els 3 dies que durà el taller de «Disseny Curricular», tan a Tegucigalpa com a San Pedro Sula foren més un seminari⁴ que un taller⁵. Durant les 15 hores que durà el curset, alumnes i monitor aprenguérem sobre els dos models educatius hondureny i espanyol i reflexionàrem sobre la necessitat del disseny curricular a l'hora d'afrontar qualsevol acció educativa. Els alumnes eren ensenyants provinents de les més dispars especialitats i matèries; és a dir, des de l'escola primària fins a la universitat, com ara professors de la facultat de pedagogia. Voldria remarcar l'heterogeneïtat dels participants perquè sota els preceptes de l'aprenentatge constructivista s'intentà trobar

personal a fi de reproduir el curset ells mateixos. Nogensmenys que sentir-me agredit a la meua intimitat, ans orgullós d'haver obert una escletxa perquè ells mateixos, autosuficients, puguin oblidar-se de demanar ajut internacional en aquest tema i abocar llurs esforços cap altres camps.

La conclusió que en vaig poder treure és que el sistema educatiu hondureny es troba uns 17 anys enrera de com es trobava l'Estat espanyol a principis dels anys 80, en què començà l'incipient debat de la reforma de la LOGSE. Avui dia, se n'adonen que el model educatiu behaviorista-unidireccional del Ministeri d'Educació Hondureny comença a estar desfasat i anacrònic. Tanmateix, per les peculiaritats socials arriben a una contradicció. Per una banda, veuen que cal una democratització i autonomia dels centres educatius i departaments geogràfics; per exemple, el Departament de Cortès és industrial, respecte al departament l'Atlàntida eminentment agrícola. Per l'altra banda, veuen que la liberalització de l'ensenyament pot arribar ser una navalla de doble tall;

teix t'espavilis; i per damunt de tot, el talant noble i sincer d'aquestes gents s'ho val.

En el meu cas, el curs programat de 60 hores va quedar reduït a 15 hores. Així que ja em veus dos dies abans de començar el curs reprogramant, comprimint i descartant continguts fins a les tantes de la matinada. Tanmateix, al cap de vall, els resultats de l'enquesta realitza-

vertiren en nosaltres fou pràcticament il·limitat, i a vegades, considerat excessiu per nosaltres. O sigui, des de la reproducció del material didàctic puntual o habilitació de l'aula del curs fins a l'últim detall, parlant en el terreny lectiu, a l'organització de festes de benvinguda i visites turístiques al llarg del país foren dutes a terme acuradament pels membres del COLPROSUMAH.□

majoria dels dirigents empresonats. En mig de la repressió, es plantejaren d'obrir una línia d'acció que havia estat desconeguda fins llavors: la internacionalització dels fets. A través de la plataforma de La Internacional de l'Educació han après unes formes de treballar i una disciplina organitzativa que desconeixien. Per exemple, a través dels sindicats noruecs, solidaritzats econòmicament per finançar l'obertura de locals arreu del país, han après a trencar el mite de començar a fer les coses a "la hora hondureña" i són conscients de la necessitat de la puntualitat i planificació en les actuacions del dia a dia. Un altre dirigent em deia que gràcies a l'ajut d'un intèrpret canadenc aprengué nocions de la pragmàtica del discurs. En resum, fou una experiència enriquidora per a l'organització. I això fou ben patent, en veure dirigents del sindicat, de totes les edats i condicions personals que empenen totes les hores de llur temps lliure i dies festius per sacrificar-se pel bé del proïsme. Crec que quan les coses surten endavant, el tema s'ho val.

Realització del curset a Tegucigalpa

da al final del curset de Tegucigalpa, gairebé una cinquantena d'alumnes, demostrà que l'esforç valgué la pena.

Per cert, contràriament al que el lector podria pensar, caldria remarcar que això és una apreciació general típica de l'estat de les coses pròpia d'un país en vies de desenvolupament. De cap de les maneres vull fer una crítica de la marxa i organització del curset en si. La frase del president de FOMCA (Federación de Organizaciones Magisteriales de Centro América) Carlos Mauricio López crec que és prou definitiva del grau d'atenció en què fórem atesos: «Es que si ustedes se sintieran desatendidos o incómodos, a nosotros se nos caería la cara de vergüenza». Amb això em refereixo, que l'esforç humà i de recursos que in-

¹ Parlar de sindicats a Hondures, tal i com nosaltres els entenem, els sindicats estan constituïts dins dels col·legis magisterials. Per tant, tothom qui vol exercir la professió de docent ha d'estar inscrit en un col·legi magisterial (igual que els arquitectes o advocats en el nostre país) i alhora sindicat obligatòriament a un dels 5 organitzacions sindicals que hi ha.

² Per cert, això és un punt que als PPCC i a l'Estat Espanyol encara està a la taula reivindicativa.

³ Un dirigent del COLPROSUMAH em comentà que durant la dictadura, a mitjans dels anys vuitanta, foren desmantellats organitzativament i dividits entre ells, els diners confiscats i la

⁴ a. Curset d'estudi i investigació sobre un tema determinat sota el guiatge d'un professor (segons DLC, 1994)

b. Estudi especialitzat guiat per un professor i es basa en la suma d'aportacions de totes les persones que hi participen (Segons IEC, 1995)

⁵ Conjunt de deixebles o de col·laboradors d'un mateix mestre (segons DLC i IEC)

⁶ Seria interessant remarcar que la mitjana d'edat dels dos grups assistents al curset era dels 30 als 45 anys. Molts d'ells desenvolupen càrrecs directius en els centres educatius o en ministeri d'educació hondureny.

Traspàs

Oh vosaltres que un jorn entreu al temple,
no us deman per a mi ni una memòria;
mes ah! gravau-hi lo que jo hi volia:
el nom de la nostra pàtria!

M. Costa i Llobera

Foto: Diari Balears

A l'hora de tancar l'edició ens sorprèn la trista notícia de la mort del catedràtic Nadal Batle.

La Comissió Executiva de l' STEI i la redacció de la revista **PISSARRA** s'uneixen al dolor que ha provocat dins la societat illenca la pèrdua de l'exrector, artífex de l'assentament de la nostra universitat i d'una nova manera d'entendre la realitat i les necessitats d'aquestes illes.

Durant la seva llarga permanència al davant de la UIB, l' STEI va mantenir amb Nadal Batle nombrosos contactes i entrevistes. El maig del 87, tot just començat un nou període del seu mandat, li demanàvem quines eren les seves prioritats. Aquesta era la resposta: "Completar la tasca institucional que havíem programat, falten una sèrie d'apartats referits als estatuts.

Tasca prioritària és la de la consolidació de la infraestructura de la Universitat, hi ha una sèrie d'edificis que estan absolutament copsats. Hem aconseguit 700 milions de pessetes per a dur a terme això. I hem aconseguit que dos governs de signes oposats s'hagin posat

d'acord, la qual cosa és bona, és positiva. Tendrem una universitat única dins l'Estat, que ha estat programada segons les necessitats.

Al tema de la qualitat científica d'aquesta universitat també se li ha de donar una estirada forta.

El maig del 93 li demanàvem pel seu projecte de país i pel paper que en la seva vertebració hi havia de jugar la universitat. Nadal Batle ens deia que "el que ha de fer la universitat per aquest país és produir el màxim de gent competent, que el pugui entendre i contribuir al seu

Es port

Hem d'aconseguir, també, una universitat unitàriament informatitzada; consolidar la nostra universitat com a institució". (PISSARRA 42)

desenvolupament armònic, territorial i de tot tipus per tal de treure'ns d'aquest carreró, que no és que no tengui sortida sinó que les sortides que ens donen

no són bones. Jo pens que l'única cosa que ens pot salvar són més eines per conèixer i transformar la realitat.

Es necessari que entenguem que això no pot durar massa perquè, segons me diuen els nostres economistes, en aquests moments les inversions turístiques donen un rendiment anual d'un dos per cent com a màxim. Convindria més dur els doblers al banc!. El fet és que no produïm riquesa, que aviat no podrem pagar res del que estam produint; desgastam el territori, el feim malbé. Aquest malmenament del territori s'hagués pogut reconduir a una reinversió en altres coses com han fet a França o a Itàlia on els doblers hi han quedat i s'han pogut reconduir. Un cas típic de reconducció del tema és el de la Costa Brava on les condicions són molt pitjors que les d'aquí, però que han sabut dir prou i ara tenen unes grans inversions en parcs tecnològics, en tecnologies de molt de valor afegit per així reconduir una mica el país i que la gent hi pugui viure i no s'orienti cap a l'atur.

Aquí ens haurà passat que durant vint anys –i això és una profecia que ningú no vol, o, més bé, una visió lúcida de la realitat amb els nostres doblers hauran desenvolupat zones de l'Estat espanyol i el que és ara Extremadura serà Mallorca, i Mallorca serà com és ara Extremadura. Aquest crec que serà el resultat final. La universitat ha de contribuir que no ho sigui. La gent ha de prendre consciència d'aquest gran perill, si no, pot ser massa tard i quan tinguem "l'almud pel cap" serà difícil de corregir".

Preguntat per la seva visió del futur de la UIB, el rector contestava: "És incert. No es podem preveure el avatars, ni la cosa erràtica, caòtica econòmica. És molt cert pel que fa a les nostres intencions:

PISSARRA 88

El far de Porto Colom

acabar aquest campus, aconseguir la màxima quota d'estudis possible i continuar en la línia d'ajudar a transformar encara que sigui mínimament l'estructura política d'aquestes illes.

La idea del parc tecnològic és força important perquè beneficiaria tots els aspectes de l'entramat social. A un parc tecnològic hi caben tot tipus d'activitats: traducció i manufactura de llibres, ensenyament assistit per ordinador, temes de

tecnologia fina, sistemes bancaris, etc. Crec que és un tema que si no és abordat per la Comunitat, s'haurà perdut definitivament qualsevol altra oportunitat. Hem de tenir en compte que Mallorca durant vint anys ha estat una terra d'immigració i que ara té el perill de tornar ser, en un futur immediat, terra d'immigració. D'això n'hem de ser conscients. No sé si d'aquí a cinc anys podrem pagar els sous". (PISSARRA 67)

La personalitat carismàtica de Nadal Batle ha marcat especialment una generació d'ensenyants de les Illes que ara ens trobam entre la trentena i la cinquantena, i que es va incorporar a la universitat, com alumne o com a professor, coincidint amb el seu mandat. L'impuls que va rebre la UIB durant el període en què ell hi va estar al davant s'ha fet sentir, però, en el conjunt de la nostra societat. Per això, la seva mort serà sentida per tots, fins i tot els seus enemics. □

Es port

PISSARRA / Llibres

Que te creus que te crec!

ARTIGUES SIRER, Pere
Centre Cultural de Felanitx
Gràfiques Llopis,
Felanitx, 1997

Al temps que un exercici de defensa personal, aquest llibre és un intent de practicar aquella obra de misericòrdia que aconsella ensenyar els qui ja saben. La lliçó s'aprèn per via del desencert i de l'espifiada. Considera un èxit el fracàs clamorós del seu intent de desmitificar el mite. Però la "moralija" final de l'assumpte consisteix a haver-ne tret

la conclusió que la més utòpica utopia consisteix a pensar que existeix un lloc, i un com on els pobres d'esperit puguin fer-les desaparèixer, sense desaparèixer ells mateixos.

"... es tracta del darrer llibre que he tudat." Però, "si existeix cap lector de la revista que esti-

gui una mica tocat - que en volgués, vaja - el podrà demanar a l'autor o a la llibreria Editorial Ramon Llull de Felanitx" (P. Artigues)

ALTRES:

Poemes

BENITO DE LUCAS, Joaquín
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1996

Poemas de la bahía

MESA TORÉ, José Antonio
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1997

Flors de la claror

HUGUET, Damià
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1996

Club náutico

ROSALES, José Carlos
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1997

Las nubes eran blancas

SABIOTE, Diego
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1996

Selección de poemas

BRINES, Francisco
Col. Poesia de paper. UIB
Palma, 1997

Rectificació:

Francesca Canet és l'autora de l'article "Educar en valors: educar en llibertat", publicat al número 87 de **PISSARRA** i no, Francesca Ensenyat com surtia publicat per error.

Treffpunkt

El primer llibre d'alemany
produ t i editat a les nostres illes,
destinat als estudiants de les Balears,
elaborat per gent d'aqu
i per a la gent d'aqu

*En dues versions: per a classe i per a
estudi aut nom;
contextualitzat en situacions de les
Illes-Balears;
enfocat i basat en situacions reals
de comunicaci ;
seq enciat per tasques.*

Material complementari:

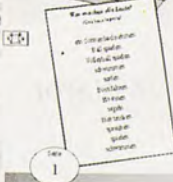
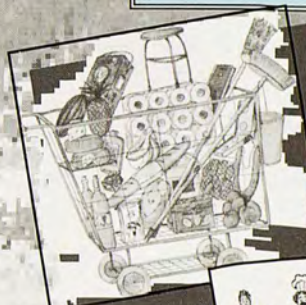
- Material fotocopioble
- Transpar ncies

Versi biling e Alemany-Castell

Versi biling e Alemany-Catal (en preparaci)

Tindr continu tat a nivell II i III

Per a sol.licitar una mostra informativa, contac-
tau ISI indicant el vostre nom, adreça i centre
d'ensenyament.

ISI

Idiomes a mida

**Alferez Quetglas Ferrer, 23
PALMA 07010
Tel./FAX 75 04 86
E-mail isi@jet.es**

**Consulti la nostra llista de material complementari
per a l'ensenyament de l'alemany i l'anglès:
Transparències, material fotocopioble, jocs
Mòduls específics: Hosteleria, banca, comerç**

Materials i ajudes didàctiques per a l'ensenyament de l'anglès a nens de 3 a 7 anys

DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

NOVA ADREÇA

Carrer de Capità Salom, 29
07004 Palma
Tel. 176500
Fax 176537

NOVA ADREÇA

GOVERN BALEAR
Conselleria d'Educació, Cultura
i Esports